

Jaarverslag 2023

Inhoud

4 – 7 Voorwoord

8 – 13 Bestuursverslag

- 9 Inleiding
- 10 Speerpunten
- 11 -13 Verandertheorie

14 – 35 Programma's en projecten

- 15 – 19 Programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten
- 21 – 23 Expertisepunt Basisvaardigheden
- 23 – 35 Diverse projecten
- 24 – 27 Gamificatie en serious games
- 28 – 31 Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid
- 32 – 35 Taal werkt!

36 – 49 Agendering

- 37 – 41 Publiciteit in de media
- 41 Ambassadeurs
- 42 – 44 Taalheldenprijs
- 44 – 47 Week van lezen en schrijven
- 48 Dennis Bos: “Ik kan nu mijn dochter helpen met school”
- 49 Cijferpagina

50 – 63 Kennis en innovatie

- 52 – 53 Thema Werk
- 54 – 55 Thema Preventie
- 56 Thema Digitaal
- 57 – 58 Thema Sociaal domein
- 58 – 59 Thema Doelgroepen
- 60 – 61 Thema Toegankelijke dienstverlening en eenvoudige communicatie
- 62 Onderzoeken 2023
- 63 Tiny leerde op 64-jarige leeftijd beter lezen en schrijven

64 – 69 Over ons

70 – 75 Financiën

76 – 97 Jaarrekening

Voorwoord

“Als je kunt lezen en schrijven sta je er niet zo bij stil. Maar bedenk eens wat het betekent om laaggeletterd te zijn. Informatie komt in stromen op ons af. En ja, je moet er maar chocola van kunnen maken...”

Met deze tekst begint presentatrice Loes Luca de serie Duidelijke Taal die in november 2023 op televisie te zien was. Ze volgt een aantal Rotterdammers met beperkte basisvaardigheden in hun dagelijks leven. De serie maakte de onzichtbaarheid en de omvang van het probleem duidelijk. Ook zette Duidelijke Taal het belang van basisvaardigheden nog steviger op de kaart. De Libello - Extra makkelijk te lezen die in 2023 uitkwam droeg daar ook aan bij. Deze media-aandacht is belangrijk. Want het helpt bij de bewustwording en het bespreekbaar maken van het probleem. Maar dat is niet genoeg. Om mensen met beperkte basisvaardigheden echt te helpen, moet er meer gebeuren. Dat deden we in 2023 door gemeenten, werkgevers en partners zo goed mogelijk te ondersteunen bij hun aanpak basisvaardigheden. Ook werkten we aan innovatieve projecten. Zoals leren door middel van games. En we onderzochten op welke manieren kunstmatige intelligentie mensen met beperkte basisvaardigheden kan helpen om makkelijker te leren en mee te komen in de maatschappij.

Samen met de gemeente Rotterdam, Omroep HUMAN en tv-producent De Haaien organiseerden we een impactbijeenkomst. Daarin gingen Loes Luca en de hoofdpersonen uit de serie Duidelijke Taal in gesprek met de verantwoordelijken voor de aanpak basisvaardigheden: ministeries, wethouders, werkgevers, welzijnsorganisaties en docenten. Want het probleem is te groot om alleen aan te pakken. We moeten het samen doen.

We hopen dat alle aandacht in 2023 voor het belang van basisvaardigheden daarbij helpt. Zodat onder andere gemeenten hun regierol in de aanpak basisvaardigheden verder verstevigen. En werkgevers in het kader van een Leven Lang Ontwikkelen op de werkvloer aandacht aan basisvaardigheden (blijven) besteden. Ze hoeven dat niet alleen te doen. Wij ondersteunen hen daarbij door het geven van advies, het delen van kennis en de inzet van interventies, instrumenten en materialen.

In 2023 deden onze collega's dat onder leiding van directeur-bestuurder Geke van Velzen. Eind 2023 nam ze afscheid van de organisatie. We willen haar via deze weg bedanken voor alles wat ze voor de stichting en voor mensen met beperkte basisvaardigheden heeft gedaan. Toen Geke bij ons begon voerden we als stichting alleen nog het programma Taal voor het Leven 2016-2020 uit. Onder haar leiding ontwikkelden we ons tot een organisatie die de aanpak basisvaardigheden verbreedde door op

Geke van Velzen in gesprek met Taalambassadeur Koos Vervoort

relevante thema's nieuwe programma's en projecten te ontwikkelen. Zodat we zoveel mogelijk impact kunnen maken. En we onze visie kunnen realiseren.

Daarnaast maakte ze met haar enorme energie en gedrevenheid het belang van basisvaardigheden duidelijk aan iedereen die het wel én niet wilde horen. Want om laaggeletterdheid aan te pakken heb je doorzettingsvermogen en een lange adem nodig. En als iemand dat heeft, dan is het Geke. Ze zette zich op alle mogelijke manieren in om het belang van basisvaardigheden op de kaart te zetten en te houden bij een breed publiek en alle betrokken partijen. Daarbij liet ze graag mensen aan het woord die zelf beperkte basisvaardigheden hebben of hebben gehad. Want ze praatte het liefst mét hen, in plaats van over hen. We wensen haar veel succes en plezier in haar nieuwe rol als directielid bij de GGD Amsterdam-Amstelland.

In 2023 verliet ook Mariëtte Hamer de stichting. Ze was sinds 2018 voorzitter van de raad van toezicht. In die functie agendeerde ze het belang van basisvaardigheden in het bedrijfsleven en bij de overheid. Ze was een echte 'ambassadeur van volwasseneneducatie'. Als voorzitter van de Sociaal-Economische Raad kwam in 2019 het advies 'Samen werken aan taal: een advies over laaggeletterdheid' tot stand. Zij nodigde mensen die moeite hadden met basisvaardigheden uit om hun verhaal te doen. In dit advies stond dat verdubbeling van het budget voor de aanpak van laaggeletterdheid nodig is. We willen haar via deze weg bedanken voor haar nauwe betrokkenheid bij de stichting en het thema. En voor haar volharding om het belang van basisvaardigheden en goed educatief cursusaanbod voor mensen die op latere leeftijd willen leren, onder de aandacht te brengen.

We zijn ontzettend blij dat Jacco Vonhof, voorzitter MKB-Nederland, het voorzitterschap heeft overgenomen. Want als organisatie willen we graag werkgevers, brancheorganisaties en vakbonden meer betrekken bij de aanpak basisvaardigheden. Jacco kan en wil daar een voortrekkersrol in vervullen.

We zijn ook blij dat in 2023 uit de landelijke beleidsmonitor bleek dat het werkveld onze inzet van toegevoegde waarde vindt. We spelen een duurzame rol in de aanpak basisvaardigheden. Tegelijkertijd zagen we dat de druk op onze organisatie groot is. Daarom gingen we met elkaar in gesprek over werkbelasting, ambitie en ontwikkeling. En werkten we aan de verbinding tussen collega's onderling en de organisatie als geheel. Zodat onze collega's vol energie en met plezier kunnen blijven werken aan het realiseren onze missie en visie.

In 2024 bestaat onze stichting 20 jaar. Dat is wat ons betreft geen reden voor een feestje. Want ondanks alle inzet stijgt het aantal mensen met beperkte basisvaardigheden in Nederland. Dat blijkt uit de Europese cijfers over laaggeletterdheid. Om daar wat aan te doen verkent het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap welk programma het actieprogramma Tel mee met Taal 2020-2024 opvolgt. Wij stellen zelf een nieuwe meerjarenstrategie op. Daarbij kijken we hoe we onze duurzame

rol in de aanpak basisvaardigheden die bleek uit de landelijke beleidsmonitor, vorm gaan geven. Zodat we er met elkaar voor kunnen zorgen dat al die mensen met beperkte basisvaardigheden weer mee kunnen doen. Want daar wordt onze samenleving sterker van.

De directie,

Hanneke Propitius (waarnemend per 1 januari 2024) en Antoinette de Graaf - Driesen

Hanneke Propitius (links), Antoinette de Graaf (rechts)

Bestuursverslag

Inleiding

Een samenleving waarin iedereen meedoet

In Nederland hebben 2,5 miljoen volwassenen moeite met lezen, schrijven of rekenen. Daardoor hebben ze ook vaak moeite met een computer of een smartphone. Dat heeft veel gevolgen. Een baan vinden, gezond leven en grip hebben op je geldzaken is dan lastiger.

Wij zetten ons ervoor in dat iedereen kan lezen, schrijven, rekenen en omgaan met een computer of smartphone. Daarom maken we het belang van deze basisvaardigheden onderwerp van gesprek bij het publiek en de politiek. Dat doen we met advies en campagnes. We ondersteunen gemeenten bij beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering. En we ondersteunen organisaties met scholing, onderzoek en lesmateriaal. Want een samenleving waarin iedereen meedoet, daar hebben we allemaal wat aan.

Visie

Een samenleving wordt sterker als iedereen kan meedoen.

Missie

Wij zetten ons in voor iedereen die moeite heeft met lezen, schrijven en rekenen en daardoor ook met een computer of een smartphone.

Zodat:

- Volwassenen op hun eigen niveau en in hun eigen buurt kunnen en mogen leren.
- Kinderen goed kunnen lezen, schrijven en rekenen als ze van school komen. En moeite met lezen en schrijven niet meer doorgegeven wordt van ouder op kind.
- Overheden, bedrijven en organisaties eenvoudig communiceren en zo toegankelijk zijn voor iedereen.

Daar werken we op 3 manieren aan:

1. Door het belang van basisvaardigheden te agenderen en volwassenen te activeren deze vaardigheden te verbeteren.
2. Door overheden, instellingen en bedrijven te adviseren en hen te helpen bij de uitvoering van de aanpak basisvaardigheden.
3. Door kennisontwikkeling en vernieuwing op het gebied van basisvaardigheden.

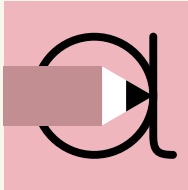
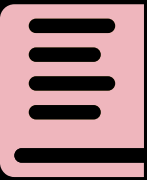
1 op de 6 Nederlanders heeft beperkte basisvaardigheden. Dat kunnen we alleen aanpakken door samen te werken met de overheid, de politiek, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. En door samen op te trekken met mensen die zelf moeite hebben met basisvaardigheden, de ervaringsdeskundigen.

In dit jaarverslag vind je een greep uit wat we in 2023 hebben gedaan. Het jaarverslag is dus geen uitputtend verslag, maar geeft wel een goede indruk van onze activiteiten en behaalde resultaten.

Speerpunten 2020-2024

We maken het belang van basisvaardigheden onderwerp van gesprek bij publiek en politiek. Landelijk werken we samen met honderden gemeenten, instellingen en bedrijven. Samen met docenten en vrijwilligers organiseren we scholing.

We focussen ons op 4 algemene speerpunten. In ons meerjarenplan 2020-2024 hebben we deze als volgt beschreven:

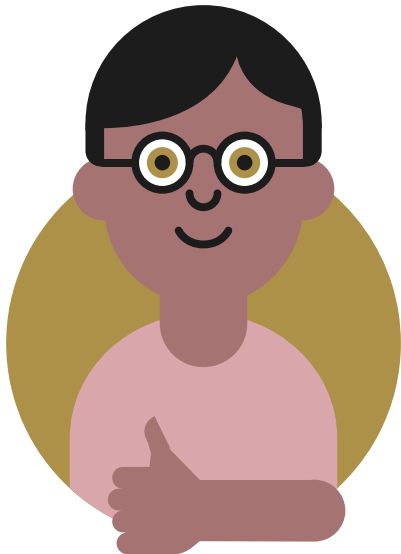
Kennis over laaggeletterdheid verzamelen en delen. 	Samen met onze partners iedereen die niet goed kan lezen, schrijven, rekenen of omgaan met digitale informatie scholing bieden om dit alsnog te leren.
Actief werken aan het voorkomen van laaggeletterdheid. Dit doen we door het belang van taalontwikkeling onder de aandacht te brengen en (voor)lezen te stimuleren bij kinderen en jonge ouders. 	Zoveel mogelijk mensen bewustmaken dat 2,5 miljoen mensen laaggeletterd zijn. En dat daar iets aan gedaan moet worden. We noemen dit agendering.

Verandertheorie

Onze verandertheorie beschrijft hoe onze activiteiten leiden tot het behalen van onze doelen.

1 Wat we doen

- We agenderen en activeren.**
We maken meer mensen en organisaties bewust van laaggeletterdheid. En van het belang om als volwassene te blijven leren.
- We adviseren en doen.**
We bouwen netwerken. We ondersteunen gemeenten bij hun aanpak van laaggeletterdheid. We geven advies en voeren projecten uit.
- We ontwikkelen en delen kennis.**
We doen onderzoek en delen kennis en ervaring over hoe we laaggeletterdheid aan kunnen pakken.

Dit zorgt ervoor dat de partijen die we bereiken 2

- ✓ ...zich bewust zijn van de ernst en gevolgen van laaggeletterdheid. En bereid zijn om stappen te zetten om dit aan te pakken.
- ✓ ...weten wat zij kunnen doen om mensen met beperkte basisvaardigheden te bereiken en te motiveren om te gaan leren.
- ✓ ...goede materialen en instrumenten hebben om mensen met beperkte basisvaardigheden te ondersteunen bij het leren.

3 Hiermee helpen we ze de volgende veranderingen te realiseren:

4 Zo bereiken we samen met alle partijen impact

Meer volwassenen kunnen meedoen. Omdat ze op hun eigen niveau en in hun eigen buurt kunnen en mogen leren.

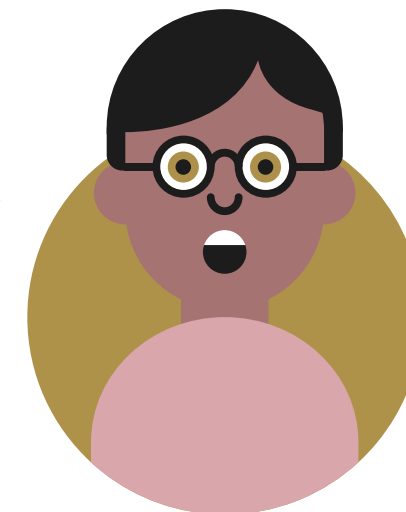

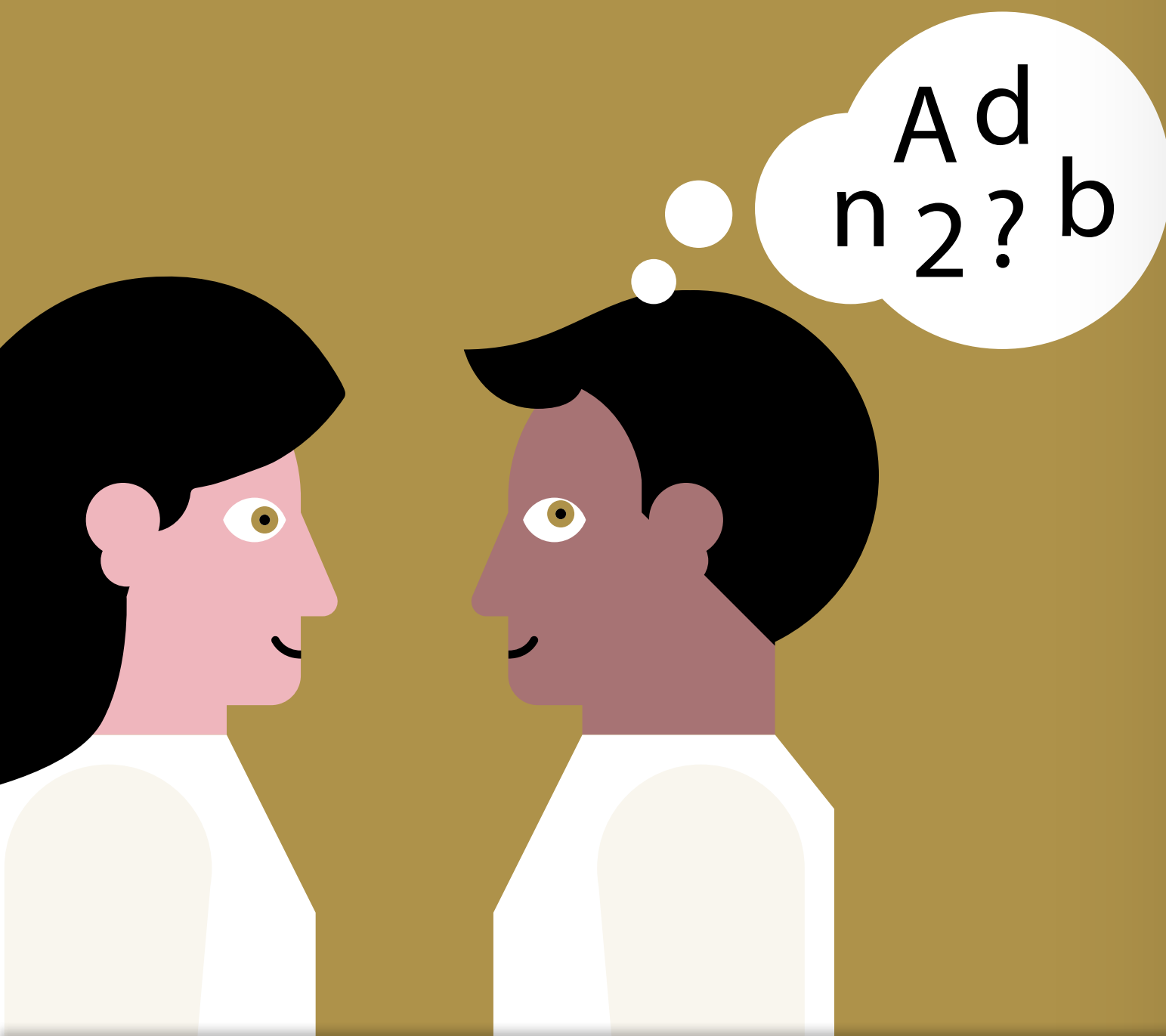
Kinderen kunnen goed lezen, schrijven en rekenen als ze van school komen. En moeite met basisvaardigheden wordt niet meer doorgegeven van ouder op kind.

Overheden, bedrijven en organisaties zijn toegankelijk voor iedereen. Omdat ze eenvoudig communiceren.

Zo zorgen we samen voor een samenleving waarin iedereen kan meedoen.

Onze programma's en projecten dragen bij aan het realiseren van onze missie en visie. Met het actieprogramma Tel mee met Taal 2020-2024 van de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) wil het kabinet zorgen dat zoveel mogelijk mensen de basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) hebben om volwaardig mee te doen in onze samenleving.

De doelstellingen van dit actieprogramma zijn:

- Méér mensen bereiken met een aanbod op maat, vooral de groep met Nederlands als moedertaal
- Weten wat werkt: investeren in kwaliteit
- Samen aan de slag onder regie van gemeenten

In dit hoofdstuk lees je meer over de programma's en projecten die we vanuit het actieprogramma Tel mee met Taal 2020-2024 uitvoeren. Daarnaast laten we 3 van onze andere projecten zien.

Over de vervolgaanpak
Tel mee met Taal.

Programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten

Sinds 2020 hebben gemeenten de regierol in de aanpak basisvaardigheden. Wij ondersteunen gemeenten bij hun regierol met ons landelijke programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten 2020-2024. Dat doen we door het geven van advies, het delen van praktijkvoorbeelden en de inzet van (innovatieve) interventies, instrumenten en materialen. Om deze ondersteuning mogelijk te maken, werkt in bijna elke gemeente een van onze collega's.

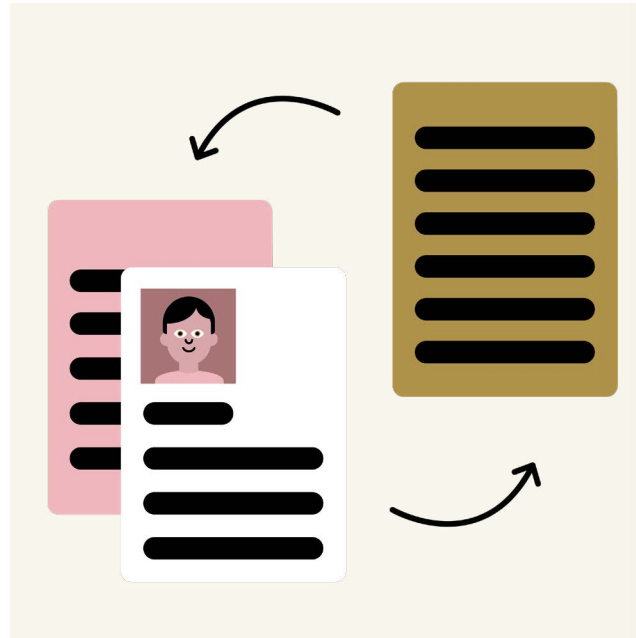
In 2023 werkten we vanuit 6 ambities zodat nog duidelijker is waar we samen met gemeenten naar toewerken. De ambities zijn allemaal aan elkaar verbonden.

Ambitie 1: Het initiatief, eigenaarschap en de regie op de aanpak basisvaardigheden liggen bij de gemeenten.

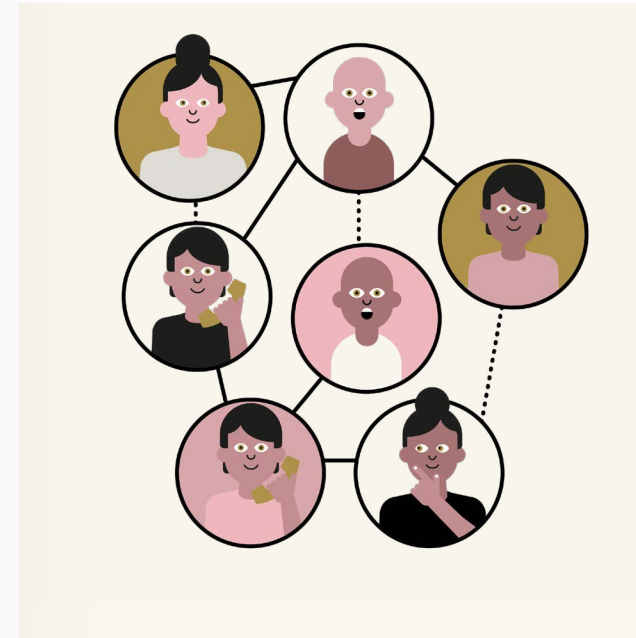
De regierol voor de aanpak basisvaardigheden ligt bij gemeenten. We merken dat er nog steeds veel onduidelijkheid is over wat deze regierol inhoudt voor gemeenten. Om gemeenten daarbij te ondersteunen verzamelden we kennis over hoe de regierol in andere beleidsdomeinen en in andere landen wordt ingezet. Onze kennis delen we actief met gemeenten door middel van kennissessies, workshops en onze adviesgesprekken.

Ambitie 2: In elke arbeidsmarktregio is stevig beleid voor de aanpak basisvaardigheden, met integrale verbindingen met het sociaal domein.

In 2023 zaten alle arbeidsmarktregio's (AMR's) midden in de uitvoering van hun programma's voor de aanpak basisvaardigheden. Deze aanpak wordt op steeds meer plaatsen concreet. Een belangrijke succesfactor om mensen die moeite hebben met basisvaardigheden effectief te bereiken en helpen, is een integrale benadering in beleid en uitvoering. Ons **Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid** helpt daarbij. 28 gemeenten voerden dit traject al uit. Je leest er meer over op pagina 57 van dit jaarverslag. Onze collega's ervaren in de meeste AMR's betrokkenheid vanuit gemeenten. Gemeenten geven aan dat onze ondersteuning daarbij van belangrijke toegevoegde waarde is.

Ambitie 3: De uitvoering van dit beleid wordt opgepakt in lokale, integrale netwerken.

De mate waarin gemeenten aan de slag zijn met de aanpak basisvaardigheden varieert enorm. Dat hangt samen met de beperkte capaciteit die gemeenten beschikbaar hebben voor de aanpak basisvaardigheden. Ook zijn er veel wisselingen van ambtenaren en andere professionals. Voor nieuwe ambtenaren en professionals organiseerden we in 2023 informatieve online kennissessies. Ook hebben we voor nieuwe ambtenaren een inwerkprogramma.

Ambitie 4: Partijen in die netwerken hebben voldoende capaciteit, expertise en instrumenten om de aanpak basisvaardigheden uit te voeren.

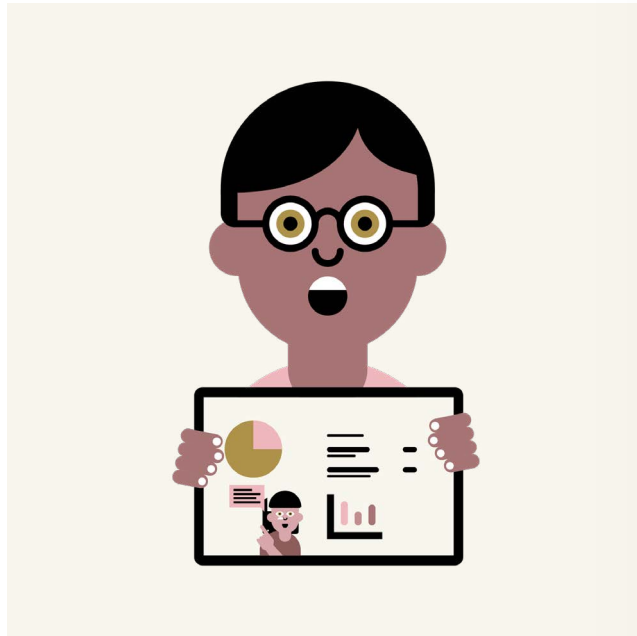
Om ervoor te zorgen dat betrokken partijen uit lokale netwerken over voldoende capaciteit, expertise en instrumenten beschikken, helpen we hen bij het vormgeven van de aanpak. We ondersteunen bij beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en door middel van innovaties en het delen van onze kennis.

Ambitie 5: We werken aan een groter bereik van de NT1-doelgroep, met passend aanbod.

Een gedeelde ambitie die in bijna elke gemeente terugkomt, is het vergroten van het bereik van de NT1-doelgroep. Om die ambitie te realiseren, ondersteunen we bij lokale initiatieven zoals Taalmeterdagen, de implementatie van structurele screening en aanbod dat aansluit bij de leervraag. Ook ontwikkelen en delen we kennis. Daarnaast ondersteunen we de NT1-doelgroep door gemeenten en organisaties te helpen om hun dienstverlening toegankelijker te maken en hun communicatie te vereenvoudigen.

Ambitie 6: We leren steeds meer over wat werkt: meer zicht op bereik, kwaliteit en impact van de aanpak, en op effecten van onze inzet.

Ons uitgangspunt is altijd om met beperkte capaciteit een zo groot mogelijke impact te maken. Zo hebben we ingezet op effectmeting van het programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten door middel van Outcome Harvesting. Outcome Harvesting is een evaluatiemethode die gebruikt wordt om veranderingen te herkennen, formuleren, onderbouwen en interpreteren. De methodiek wordt veel gebruikt bij vraagstukken waar de relaties tussen oorzaak en gevolg niet bekend of te achterhalen zijn. Dat is wat ons betreft ook het geval bij de aanpak basisvaardigheden.

In 2023 zijn in totaal 34 effecten omschreven, waarvan 16 effecten door externen zijn onderbouwd. We zien veel veranderingen op het gebied van beleidsuitvoering. Het gaat dan bijvoorbeeld over beleidsambtenaren die aan de slag zijn gegaan met het plan van aanpak. Of om gemeenten waar alle

medewerkers met inwonerscontact zijn geschoold om beperkte basisvaardigheden te herkennen. Het gaat ook om andere organisaties. Zoals Taalhuizen, bibliotheken of werkgevers die aanbod bieden voor bezoekers of werknemers op het gebied van basisvaardigheden. Onze collega's geven aan dat de veranderingen naar verwachting langdurig zijn. Ook geven zij én externen aan niet te verwachten dat de veranderingen zouden hebben plaatsgevonden zonder onze bijdrage.

Thema's

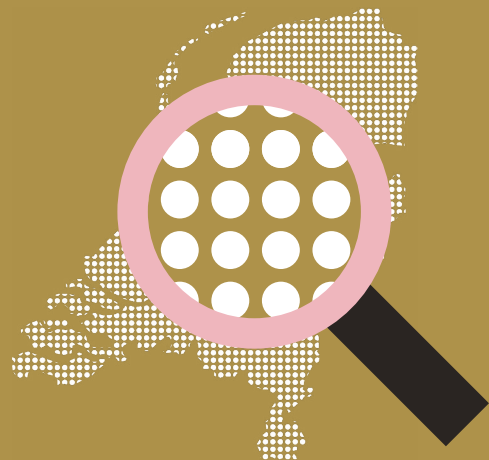
We focussen met het programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten ook op een aantal belangrijke thema's die bijdragen aan het behalen van onze ambities. In het hoofdstuk Kennis en innovatie lees je per thema waar we in 2023 op focusten en wat de belangrijkste resultaten zijn.

Oefen- en trainingsmaterialen

In de periode van Taal voor het Leven (2016-2020) ontwikkelden we veel lesmaterialen voor verschillende doelgroepen. De meest gebruikte materialen zijn bestemd voor deelnemers aan cursussen basisvaardigheden (de Succes!-methoden Taal, Rekenen en Digitale Vaardigheden en thematische materialen). Daarnaast zijn er materialen voor vrijwilligers, professionals en intermediairs. Deze materialen worden gebruikt binnen het non-formele en formele aanbod voor basisvaardigheden.

Omdat de subsidie voor de materialen is gestopt, gingen we halverwege 2023 van een eigen bestelportaal over naar een webwinkel bij Boom uitgevers. Wij zijn blij met Boom uitgevers als partner. Zij hebben veel ervaring en expertise in het uitgeven van lesmaterialen. Daarmee is het voortbestaan van het materiaal gewaarborgd. Ook is het doel om via Boom uitgevers meer bereik en inzet van de materialen voor de doelgroep te realiseren. We ondersteunden gemeenten zo goed mogelijk bij de overgang en beantwoordden alle vragen. Eind 2023 liepen het bestelproces en de dienstverlening goed. De soort bestelde materialen en de aantallen zijn in 2023 gelijk gebleven.

Resultaten 2023

We ondersteunden 314 van de 342 Nederlandse gemeenten.

Rapportcijfer 8

140 ondersteunde gemeenten vulden de enquête over onze dienstverlening in. Daarnaast vulden 5 regio's of samenwerkingsverbanden van gemeenten de enquête samen in. Zij waarden onze ondersteuning gemiddeld met het rapportcijfer 8.

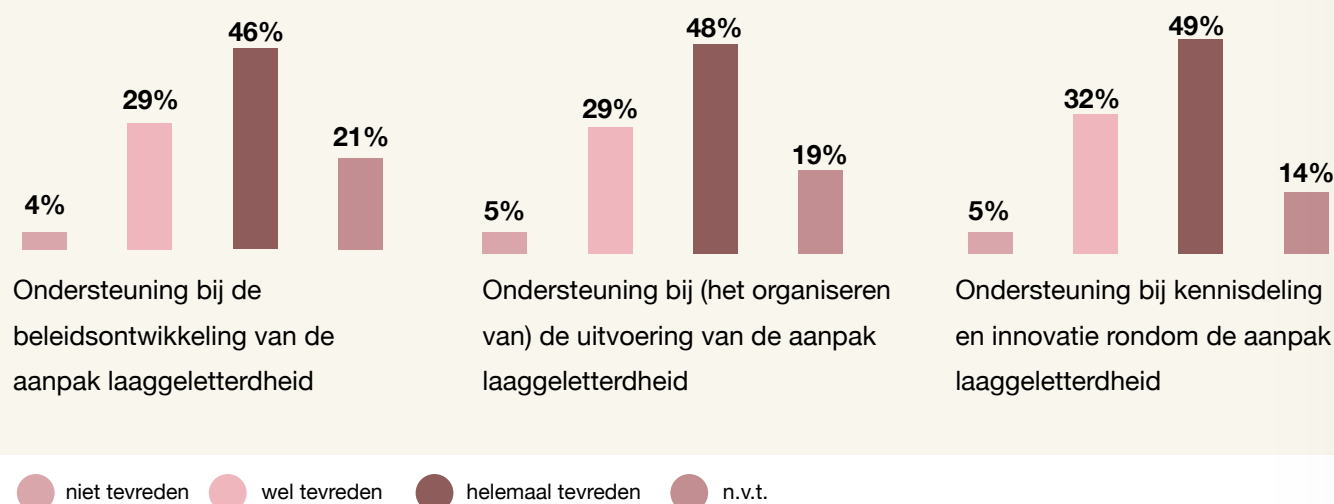
Samenwerkingsafspraken

Samenwerkingsafspraken helpen om de focus van onze inzet in de AMR's te bepalen en onderlinge verwachtingen met gemeenten af te stemmen. Ook vergroot het de samenwerking. 32 van de 35 AMR's maakten samenwerkingsafspraken met Stichting Lezen en Schrijven.

Resultaten tevredenheidsonderzoek

We vroegen gemeenten in hoeverre ze tevreden zijn over onze ondersteuning.

Expertisepunt Basisvaardigheden

Het Expertisepunt Basisvaardigheden is een samenwerking tussen Movisie en Stichting Lezen en Schrijven. Het is een centraal punt waar kennis, kunde en netwerk op het gebied van basisvaardigheden samenkomen. Het Expertisepunt Basisvaardigheden is hierin onafhankelijk en neutraal. Iedereen die mensen helpt bij het verbeteren van beperkte basisvaardigheden kan er kennis vinden en delen. En inspiratie en samenwerking vinden.

Onderwerpen en samenwerking

Binnen het Expertisepunt Basisvaardigheden focussen we elk jaar op een aantal onderwerpen. In 2023 waren dat:

- Gezin en basisvaardigheden
- Meertaligheid
- Informatiegestuurd werken in de aanpak basisvaardigheden
- Vinden en bereiken NT1 en NT2

We deelden over deze onderwerpen kennis en we organiseerden bijeenkomsten. We deden dat zoveel mogelijk in samenwerking met de landelijke kennispartners op deze onderwerpen. Zoals Stichting ABC, Drongo, Het Begint met Taal, ITTA, Universiteit Utrecht, Koninklijke Bibliotheek (KB), Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT), Gecijferdheid Telt Mee en Gebruiker Centraal. Vanuit deze onderwerpen hielden we ons als Stichting Lezen en Schrijven onder andere bezig met:

Meertaligheid meer op de kaart

Nederland is een meertalige samenleving. Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat 24% van de bevolking aangeeft zelf thuis een andere taal te spreken. Dat is op zich niet gek. Meertaligheid is van alle tijden. We pakten dit onderwerp samen met landelijke partners op. We schreven onder andere verschillende artikelen. Op de **informatiepagina Meertalig opvoeden, is dat ingewikkeld?** delen we informatie over meertalig opvoeden. En we organiseerden het **Kennisatelier Meertaligheid**. Daar namen 32 mensen aan deel. Zij beoordeelden de kennissessie met gemiddeld een 8. Een van de reacties:

“Leuke, afwisselende sprekers. Redelijk levendige inbreng vanuit de aanwezigen.”

We werkten hiervoor samen met experts als Het Begint met Taal, Universiteit Utrecht en Huis van Taal. Voor meer informatie verwezen we naar het landelijke platform Drongo.

Inspelen op de actualiteit

Binnen het Expertisepunt Basisvaardigheden spelen we ook in op de actualiteit. Vanuit Stichting Lezen en Schrijven deden we dat onder andere met:

Informatiepagina Oekraïense ontheemden en basisvaardigheden in Nederland

Gemeenten en maatschappelijke organisaties hadden ook in 2023 vragen over de opvang van Oekraïense ontheemden. Om die vragen te beantwoorden, vernieuwden we op basis van de laatste ontwikkelingen, onderzoeken en goede

voorbeelden **de informatiepagina Oekraïense ontheemden en basisvaardigheden**. Daarop staat sindsdien actuele informatie over de leerbehoeften van Oekraïense volwassenen op het gebied van basisvaardigheden. Zoals het leren van de taal, rekenen of digitale vaardigheden. Welke mogelijkheden zijn er om Oekraïners daarbij te ondersteunen? Ook delen we voorbeelden van verschillende initiatieven uit het land.

Vraagbaak

Stichting Lezen en Schrijven is verantwoordelijk voor de vraagbaak van het Expertisepunt Basisvaardigheden. Dat betekent dat wij alle vragen die binnenkomen beantwoorden. Of dat we de vragensteller doorverwijzen naar de juiste partners. Vragen gaan over wet- en regelgeving, subsidieregelingen, preventieve programma's in het sociaal domein, volwasseneneducatie en een structurele aanpak basisvaardigheden.

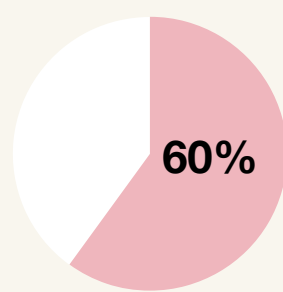
“Bedankt voor de snelle reactie, geweldig. Ik heb hierdoor weer meer bagage om de vergadering mee in te gaan.”

“Bedankt voor je uitgebreide informatie. Daar kan ik wel wat mee. [...]. Ik zal me in ieder geval ook verder verdiepen in jullie site want ook daar is nog heel veel informatie te vinden denk ik.”

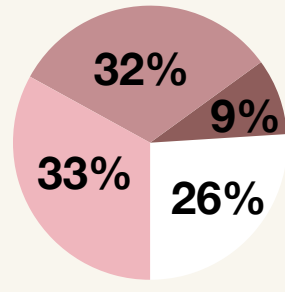
Vraagbaak 2023 in cijfers

We ontvingen **276** vragen. Dat is ongeveer **1,5** keer zoveel als in 2022.

60% van de vragen ging specifiek over basisvaardigheden (taal, rekenen en/of digitale vaardigheden).

Welke doelgroep vindt ons: onderwijs (33%), overheid (32%), onderzoek/kennisinstituut (9%), anders (26%).

Geletterdheid In Zicht

Geletterdheid In Zicht biedt cijfers en achtergrondinformatie over mensen met beperkte basisvaardigheden van 16 tot en met 65 jaar. De tool is het resultaat van de Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid. Deze analyse is in 2019 uitgevoerd door ECBO, ROA en Etil research group in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Sinds 2022 zijn we ook de vraagbaak voor Geletterdheid In Zicht. In 2023 voerden we daar de volgende activiteiten voor uit:

- We beantwoordden de vragen die binnenkwamen over Geletterdheid In Zicht.
- We ronden het inventarisatieonderzoek naar de behoeften van beleidsambtenaren af. Op basis van de uitkomsten ontwikkelden we een nieuwe startpagina voor de website www.geletterdheidinzicht.nl.
- We vernieuwden de veelgestelde vragen en antwoorden op de website.
- We bekeken samen met het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) de mogelijkheden om de resultaten van het nieuwe PIAAC-onderzoek te delen.

Vragenuren Tel mee met Taal

Om alle vragen over de Tel mee met Taal-subsidieregeling goed te kunnen beantwoorden, organiseerden we in samenwerking met de Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (DUS-I) 2 vragenuren over dat onderwerp. Tijdens de vragenuren ontvingen en beantwoordden we tientallen vragen van tientallen organisaties.

Ga naar het Expertisepunt Basisvaardigheden.

Expertisepunt

Basisvaardigheden

Diverse projecten

Naast onze programma's en projecten vanuit het actieprogramma Tel mee met Taal 2020-2024 voeren we ook veel andere projecten uit. In dit hoofdstuk lees je meer over 3 van deze projecten:

- **Gamificatie en serious games**
- **Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid**
- **Taal werkt!**

Gamificatie en serious games

Spelenderwijs basisvaardigheden verbeteren. Werkt dat? Om antwoord op die vraag te krijgen, startten we in 2022 het project Gamificatie en serious games. In 2023 lanceerden we 2 games. 1 voor ouders en verzorgers met beperkte basisvaardigheden. En 1 voor jongeren die 18 jaar worden. Uit dit project blijkt dat een game een positieve en plezierige manier is om nieuwe dingen te leren. En dat helpt bij het motiveren om aan basisvaardigheden te werken.

De Schoolapp - Het Spel

Steeds meer basisscholen maken gebruik van een schoolapp. Via de app informeren leerkrachten de ouders en verzorgers over allerlei zaken op school. Voor ouders en verzorgers die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden kan het lastig zijn om de schoolapp te gebruiken. Daardoor kunnen ze belangrijke informatie over hun kind op school missen. De Schoolapp – Het Spel is ontwikkeld om ouders en verzorgers te laten oefenen met het gebruik van de schoolapp. Het heeft een spelbord en een digitaal onderdeel.

In 2023 lanceerden we De Schoolapp – Het Spel. Ook onderzochten we de resultaten van het spelen van het spel. We keken naar de kennis, motivatie en houding van ouders en verzorgers die het spel wel speelden en ouders en verzorgers die het spel niet speelden op het gebied van digitale vaardigheden en taalvaardigheden.

“Ik mocht de eerste versie van het spel testen met andere ouders die moeite hebben met lezen en schrijven. De spelmakers pasten het spel enorm aan op basis van onze tips. Ik speel nu De Schoolapp – Het Spel en het is fantastisch. Het is zo eenvoudig en duidelijk. Ik raad het iedere ouder die moeite heeft met de schoolapp aan.”

Naziha de Wit

Belangrijkste resultaten

Uit het onderzoek kwamen duidelijke verschillen tussen ouders en verzorgers die het spel wel speelden en ouders en verzorgers die het spel niet speelden naar voren:

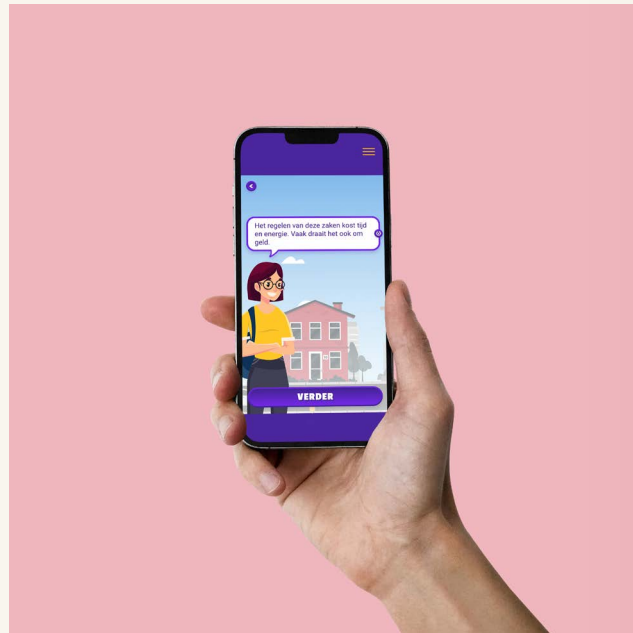
- Ouders en verzorgers die het spel wel speelden scoren positiever op het gebied van kennis en vaardigheden (met betrekking tot schoolapps).
- Ouders en verzorgers die het spel wel speelden zijn gemotiveerder om te leren.
- Ouders en verzorgers die het spel wel speelden hebben een positievere houding ten opzichte van digitale vaardigheden en taalvaardigheden.

De Schoolapp – Het Spel lijkt dus een positieve invloed te hebben op de vaardigheden en houding van de ouders en verzorgers die het spel speelden. In 2024 onderzoeken we de langetermijneffecten van het spelen van het spel.

Speel De Schoolapp – Het Spel.

Life@18

Als jongeren 18 jaar worden, verandert er veel in hun leven. Ze moeten bijvoorbeeld zelf een zorgverzekering regelen, studiefinanciering aanvragen en zich wel of niet registreren als donor. Om dat te kunnen doen, moeten ze voldoende kunnen lezen, schrijven, rekenen en voldoende digitale vaardigheden hebben. Helaas neemt het aantal jongeren met een taalachterstand toe. Steeds meer jongeren verlaten vroegtijdig het mbo zonder diploma. Of ze komen van school met een diploma, maar met een te laag taalniveau. Daarom ontwikkelden we voor jongeren in het mbo de educatieve online game Life@18. Met deze game

“Ik had eerst ook moeite met de dingen begrijpen, maar als ik dit spel speel wordt het steeds duidelijker: waarvoor je allemaal moet gaan betalen en welke verantwoordelijkheden je krijgt als je 18 wordt. Het is heel leerzaam en het wordt op een speelse manier uitgelegd”

Jada Dorssers, student Gilde Opleidingen in Venlo

leren ze op een speelse manier wat er vanaf hun achttiende op hen afkomt en hoe ze dat het beste kunnen aanpakken.

Belangrijkste resultaten

In 2023 testten jongeren en docenten uit het mbo Life@18. We onderzochten tegelijkertijd de impact van de game op de taal- en administratieve vaardigheden van de jongeren. Uit het onderzoek kwamen onder andere de volgende uitkomsten naar voren:

- Jongeren die Life@18 speelden begrijpen beter hoe ze zelf hun geldzaken kunnen regelen.
- Jongeren die Life@18 speelden denken positiever over wat ze weten en hoe zelfstandig ze zijn.
- Het lijkt erop dat jongeren die Life@18 speelden met meer zelfvertrouwen de wereld van online bankieren en verzekeringen instappen.

Uit het onderzoek bleek ook dat Life@18 relevant en effectief lijkt voor allerlei doelgroepen binnen het mbo. Het beste resultaat ontstaat door het spelen van de game in groepsverband na te bespreken. Life@18 lijkt ook geschikt als online zelfhulpmiddel voor jongeren die meer zelfvertrouwen willen opbouwen in financiële zaken. In 2024 blijven we de educatieve online game Life@18 promoten.

Kijk de video Life@18 op Gilde Opleidingen in Venlo.

Speel Life@18

We voeren het project Gamificatie en serious games uit in samenwerking met Universiteit Twente, Oefenen.nl, welzijnsorganisatie De Schoor en Raccoon Serious Games. Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij.

UNIVERSITY OF TWENTE.

raccoon
serious games

Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid

Ouders spelen een cruciale rol bij de taalontwikkeling van hun kinderen. Kinderen van ouders die moeite hebben met taal, lopen zelf een grotere kans taalproblemen te krijgen. Zo kan een cyclus van laaggeletterdheid ontstaan waarbij taalproblemen van generatie op generatie worden doorgegeven. Met de gezinsaanpak kan deze cyclus worden doorbroken.

Gemeenten hebben de regierol in de aanpak basisvaardigheden. Daaronder valt ook de gezinsaanpak. Gemeenten kunnen gezinnen het beste bereiken als zij nauw samenwerken met lokale organisaties zoals de bibliotheek. De Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid (Gezinsaanpak) helpt daarbij. We voeren het project samen met Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek uit in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

De Gezinsaanpak is erop gericht de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken door ouders:

- bewust te maken van hun rol bij de taalontwikkeling van hun kinderen, vooral wanneer kinderen nog heel jong zijn (0-6 jaar);
- handvatten te geven zodat ze de taalontwikkeling van hun kinderen beter kunnen stimuleren;
- uit te nodigen ook met hun eigen taalvaardigheid aan de slag te gaan, zodat ze met meer vaardigheid en zelfvertrouwen de rol van taalopvoeder kunnen innemen.

De Gezinsaanpak bestaat uit een concreet **stappenplan** met **bouwstenen**. De bouwstenen zijn praktisch toepasbaar, met veel voorbeelden en handige tips. Gemeenten kunnen hiermee een lokale gezinsaanpak starten en uitrollen. In 2023 lanceerden we de website www.gezinsaanpak.nl met daarop het stappenplan en de bouwstenen.

“Omdat er bij laaggeletterdheid vaak sprake is van intergenerationele overdracht, is het belangrijk om deze cyclus te doorbreken. Hier sluit de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid goed op aan.”

**Angela Brunink, voormalig
Beleidsadviseur Sociaal Domein bij
de VNG**

Laatste fase project gestart

Het project Gezinsaanpak loopt van 2020 tot en met 2025 en bestaat uit 3 fasen. In de eerste fase ontwikkelden we samen met 5 gemeenten het stappenplan. In de tweede fase testten we dit stappenplan met 5 nieuwe gemeenten. In juni 2023 startten 31 nieuwe gemeenten met de Gezinsaanpak. Dit is de derde en laatste fase van het project. Een paar enthousiaste reacties tijdens de startbijeenkomst van de derde fase:

“Wij zetten in op een doorlopende leerlijn van -9 maanden tot 99 jaar.”

“Ouders zijn zowel individu als opvoeder. Onze gemeente zet op allebei in.”

“Wij hebben nu een Medewerker Gezinsaanpak in de bibliotheek. Heel waardevol”

De gemeenten gaan in 6 maanden zoveel mogelijk zelfstandig met het stappenplan en de bouwstenen aan de slag. Ze werken daarbij nauw samen met de lokale bibliotheek. Onze collega's begeleiden de gemeenten en bibliotheken.

Samen bouwen aan een lokale gezinsaanpak

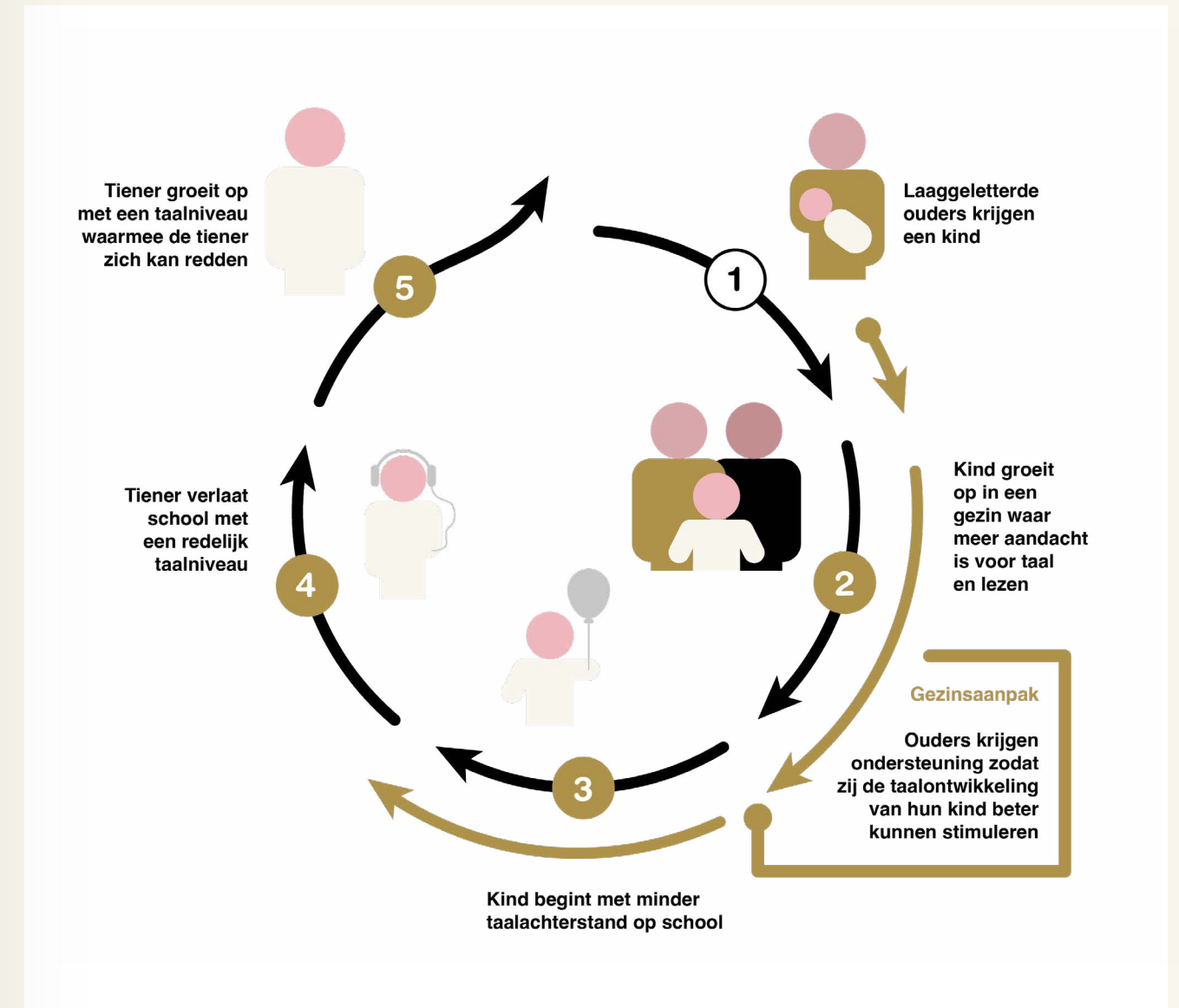
Tijdens het project vergroten en verstevigen deelnemende gemeenten de relatie met lokale netwerkpartners die met of rond het gezin werken. Zoals de bibliotheek, welzijns- en onderwijsinstellingen en gezondheidszorg. Beleidsambtenaren zoeken ook intern de samenwerking op met collega's van verschillende beleidsterreinen. Zodat er uiteindelijk een lokale gezinsaanpak ontstaat. De gemeente en netwerkpartners zorgen er samen voor dat ouders die moeite hebben met taal ondersteund worden.

Tegelijkertijd halen we zoveel mogelijk informatie op bij de deelnemende gemeenten. Wat werkt wel? Wat kan beter? We merken bijvoorbeeld dat gemeenten het lastig vinden om te starten met de Gezinsaanpak. Om hen daarbij te helpen, ontwikkelen we in 2024 een starterskit met daarin alle benodigde basisinformatie. Daarnaast horen we dat gemeenten het prettig vinden om door onze collega's op weg geholpen te worden. Ook leren gemeenten graag van elkaar. Want weten hoe andere gemeenten het aanpakken, helpt om de eigen Gezinsaanpak concreet te maken. Daarom delen we in 2024 praktijkvoorbeelden van gemeenten over hun ervaringen met de Gezinsaanpak.

Op basis van de opgehaalde informatie verbeteren we het stappenplan. Zodat alle gemeenten die aan de slag willen met de Gezinsaanpak, gebruik kunnen maken van de nieuwste inzichten.

Nog meer gemeenten laten aansluiten

In 2023 stelde het ministerie van OCW meer financiële middelen voor het project Gezinsaanpak beschikbaar. Daarmee kunnen we in 2024 en 2025 onder andere nog 9 extra gemeenten aan laten sluiten. Dit zijn

gemeenten die deelnemen aan het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en die aan de slag willen met de Gezinsaanpak.

Ga naar de website.

Taal werkt!

Onze samenleving wordt sterker als iedereen mee kan doen. Thuis én op het werk. Werkgevers spelen hierbij een belangrijke rol. Medewerkers die moeite hebben met basisvaardigheden kunnen moeilijk mee met ontwikkelingen in het bedrijf. Met Taal werkt! ontwikkelen we in het kader van een Leven Lang Ontwikkelen een werkgeversaanpak om basisvaardigheden van werknemers te vergroten.

Het doel van Taal werkt! is dat praktische opgeleide werknemers met weinig basisvaardigheden duurzaam inzetbaar blijven op de arbeidsmarkt. Dat bereiken we door binnen verschillende branches een integrale werkgeversaanpak te ontwikkelen. Een integrale werkgeversaanpak houdt in dat er samenhang is tussen de verschillende onderdelen van de aanpak basisvaardigheden. We gebruiken daarbij de methode social design thinking. Zo werken we samen met werkgevers aan een duurzame ontwikkelcultuur op de werkvloer. We focussen daarbij op digitale vaardigheden. Want dat is een ingang voor het ontwikkelen van alle basisvaardigheden.

In 2023 werkten we op 5 manieren aan onze werkgeversaanpak:

1 Agendering, bewustwording en kennisdeling voor branches, sectoren en werkgevers

In 2023 gaven we 32 presentaties over het belang van basisvaardigheden aan werkgeversorganisaties in verschillende branches. De nadruk lag op digitale vaardigheden en digitalisering. De presentaties zorgden voor bewustwording. En voor begrip voor de uitdagingen waar werknemers die moeite hebben met basisvaardigheden mee te maken hebben.

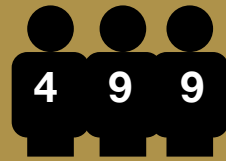
Daarnaast zetten we samen met vertegenwoordigers van verschillende branches en Opleidings- en Ontwikkelingsfondsen (O&O-fondsen) de eerste stap richting een gezamenlijk plan voor een branchegerichte aanpak basisvaardigheden. We richten ons daarbij niet alleen op het verbeteren van lees-, schrijf- en rekenvaardigheden van medewerkers. Maar ook op het vergroten van digitale vaardigheden binnen specifieke beroepsgroepen.

Tijdens de Week van lezen en schrijven gaven we de online kennissessie **Waarom Taal werkt!** Tijdens deze sessie legden we uit waarom investeren in basisvaardigheden loont voor werkgevers. We bespraken ook praktijkvoorbeelden. En we deelden concrete handvatten om op de werkvloer met basisvaardigheden aan de slag te gaan. 43 mensen namen aan de kennissessie deel. Zij waren positief over de inhoud. Met de sessie bereikten we minder werkgevers en brancheorganisaties dan we wilden. We kijken naar manieren om deze doelgroepen de volgende keer beter te bereiken. Bijvoorbeeld door aan te sluiten bij evenementen, sessies of beurzen voor werkgevers en brancheorganisaties.

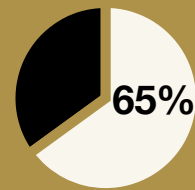
Onze presentaties in cijfers*

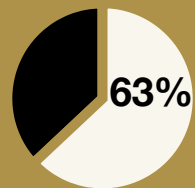
presentaties

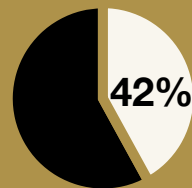
aanwezig
uit 50 verschillende
organisaties

Ongeveer 65% heeft
iets nieuws geleerd over
basisvaardigheden
op de werkvloer

Ongeveer 63% weet nu
welke stappen ze binnen
het eigen bedrijf kunnen
zetten

Ongeveer 42% gaat
daadwerkelijk stappen
ondernemen (onder andere
bewustwording vergroten
en herkennen en bespreken
binnen het bedrijf)

Waardering: 4,5 van
de 5 sterren

*Percentages en waardering op basis van 33 reacties.

2 Advisering

We voerden 56 adviesgesprekken bij 53 bedrijven, werkgeversorganisaties, O&O-fondsen en woningcorporaties. Dat deden we in meer dan 10 verschillende sectoren, zoals schoonmaak, bouw, industrie, afvalverwerking, groensector en personenvervoer. We spraken met hen onder andere over wat moeite hebben met basisvaardigheden precies inhoudt, of het speelt binnen een bedrijf en welke basisvaardigheden voor specifieke werkzaamheden nodig zijn. De gesprekken gingen ook over welk screeningsinstrument passend kan

zijn en welke trainingen kunnen worden gegeven. Na afloop van deze gesprekken analyseerden we de vragen en gegeven adviezen. Daaruit blijkt dat er vaak sprake is van bedrijfsspecifieke vragen. En dat adviezen dus meestal op maat moeten worden gegeven.

We keken ook kritisch naar de verschillende instrumenten die we tijdens de adviesgesprekken in kunnen zetten. In 2024 bepalen we of deze instrumenten voldoen aan de adviesbehoeften van werkgevers. En welke instrumenten nog ontbreken. Zodat we uiteindelijk een overzichtelijk basispakket voor de advisering en ondersteuning van werkgevers

kunnen opleveren. Dat basispakket vullen we aan met ondersteuning op maat.

3

Ontwikkeling en implementatie branchegerichte aanpak door middel van leercirkels

We startten in 2023 met leercirkels binnen de branches Schoonmaak en Transport/Logistiek. Met deze leercirkels verkennen en testen we manieren om in deze sectoren duurzaam aandacht aan basisvaardigheden te besteden. We gebruiken hiervoor de methode social design thinking.

4

Taalwerkt.nl - de website

Op www.taalwerkt.nl vinden werkgevers informatie, instrumenten, praktijkvoorbeelden en inspiratie over de aanpak basisvaardigheden op de werkvloer. In 2023 actualiseerden en redigeerden we de informatie op de website. Hierdoor sluit de website beter aan bij de behoeften van werkgevers. De website trok in 2023 4.618 bezoekers, waarvan 2.597 nieuwe gebruikers.

5

Communicatie

We proberen zoveel mogelijk werkgevers, Taalhuizen, zorgprofessionals en (non-)formele educatieaanbieders te informeren over het project Taal werkt! Onze collega's spelen daar een belangrijke rol in. Zij geven presentaties, bezoeken netwerkbijeenkomsten, worden geïnterviewd en spreken werkgevers en werknemers. Daarnaast voegden we in 2023 meer informatie over Taal werkt! toe aan de website www.lezenenschrijven.nl. Informatie over Taal werkt! deelden we onder andere via de nieuwsbrief en socialemedia-kanalen van Stichting Lezen en Schrijven en het Expertisepunt Basisvaardigheden. Zo vergroten we de online

vindbaarheid van Taal werkt!

Resultaten

Bedrijven weten ons steeds vaker te vinden bij vragen over basisvaardigheden op de werkvloer. Ook krijgen we ondersteuningsvragen van bedrijven die door gemeenten naar ons worden doorverwezen vanuit ons programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten. Onze collega's ondersteunen werkgevers bij het vormgeven van een effectieve aanpak op de werkvloer. Zodat werknemers hun basisvaardigheden kunnen verhogen en duurzaam inzetbaar blijven.

“Wij willen onze mensen zo goed mogelijk voorbereiden op de volgende stap, als ze een andere baan moeten zoeken. De mensen die hier werken zijn wat ouder en niet allemaal even digitaal vaardig. Overal vragen ze mensen die dat wel zijn. Dus aandacht schenken aan basisvaardigheden levert ze zowel privé als op hun werk profijt op.”

Gemmi Natter, HR-adviseur bij PLUS Retail in Haaksbergen.

Lees het praktijkvoorbeeld
Basismeters positief bij PLUS Retail.

Agendering

We zetten ons in om het belang van basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) op de agenda te krijgen en te houden. Daarnaast zetten we ons in om het thema dichter bij het brede publiek te brengen, het taboe te doorbreken en de noodzaak van basisvaardigheden bespreekbaar te maken. Óók voor mensen die in Nederland naar de basisschool zijn geweest. Want de omvang en impact worden nog steeds erg onderschat. Daardoor wordt het ook in de eigen omgeving vaak niet herkend.

Dat bereiken we onder andere door aan te haken op de actualiteit, de Taalheldenprijs uit te reiken en de Week van lezen en schrijven te organiseren.

Publiciteit in de media

Media-aandacht in geschreven pers en op radio, nieuwssites en televisie zorgen ervoor dat de aanpak basisvaardigheden op de politieke agenda blijft. Dat individuen en organisaties in actie komen om laaggeletterdheid te verminderen en te voorkomen. En dat ze het herkennen in hun eigen omgeving. De persoonlijke verhalen van mensen die moeite hadden met basisvaardigheden (ervaringsdeskundigen) zorgen voor de meeste impact bij kijkers, lezers en luisteraars.

Mediamomenten

In 2023 bereikten we met 986 mediaproducties (online, print en rtv) 47.538.636 mensen Een greep uit de media-aandacht in 2023:

januari	februari	maart
januari Onderzoeksprogramma Pointer (KRO-NCRV/NPO 2) zoomt in op Heerlen-Noord. Daar is het percentage mensen dat moeite heeft met basisvaardigheden 20 procent. Ervaringsdeskundige André van der Ven staat centraal. Verschillende experts komen aan het woord. Onze directeur-bestuurder Geke van Velzen vertelt onder andere over hoe het komt dat zoveel mensen moeite hebben met basisvaardigheden. De aflevering concludeert: er is meer ambitie en visie en een structurelere aanpak en geldinvestering nodig vanuit de overheid.	februari Het spelprogramma Lingo VIPS (Net 5) staat 5 afleveringen in het teken van lezen en schrijven. 20 bekende Nederlanders spelen prijzengeld bij elkaar voor onze stichting. In elke aflevering worden cijfers, fabels en feiten over laaggeletterdheid gedeeld. In de slotaflevering nemen onze ambassadeurs Anita Witzier en René Karst een cheque ter waarde van € 22.920,- in ontvangst voor Stichting Lezen en Schrijven.	

maart

Vrij Nederland plaatst een uitgebreid artikel over ontoegankelijke informatie door media, zoals artikelen achter een betaalmuur. Onze collega's Ellen Pattenier en Romana Fronczek leggen in het artikel uit hoe je als nieuwsmaker rekening houdt met mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en omgaan met computers en smartphones.

mei

In het magazine Burgemeester vertellen ervaringsdeskundige Jeen Hofstra en onze woordvoerder Jan-Willem Heijkoop over begrijpelijke en toegankelijke crisiscommunicatie voor mensen die moeite hebben met taal, rekenen en digitale vaardigheden.

september

Rondom de Week van lezen en schrijven bereiken we met 66 mediaproducties (online, print en rtv) 3,1 miljoen mensen.

oktober

- We maken samen met Libelle een blad met een eenvoudiger taalniveau en eenvoudigere vormgeving: Libello – Extra makkelijk te lezen. Veel media besteden er uitgebreid aandacht aan. Zoals het Algemeen Dagblad, Goedemorgen Nederland (Omroep WNL/ NPO 1), In de Kantine (Omroep WNL/NPO Radio 1), NU.nl, Op1 (Omroep MAX/NPO 1) en weekblad Story.

november

- Het Financieele Dagblad interviewt Mariëtte Hamer (vertrekkend voorzitter raad van toezicht Stichting Lezen en Schrijven) en Jacco Vonhof (nieuwe voorzitter raad van toezicht). Ze vertellen over de rol en kans die werkgevers hebben in het verbeteren van de basisvaardigheden van hun werknemers.
- Op1 (Omroep MAX/NPO 1) besteedt in een speciale uitzending rondom de Tweede Kamerverkiezingen aandacht aan laaggeletterdheid. Ervaringsdeskundigen gaan in gesprek met politici over verkiezingsinformatie in begrijpelijke taal.

april

De NOS brengt het nieuws over het hoogste aantal vroegtijdige schoolverlaters in 10 jaar. We reageren hier inhoudelijk op. Persbureau ANP gebruikt onze reactie in hun bericht over het nieuws.

juni

Media besteden nog meer dan vorige jaren aandacht aan de uitreiking van de Taalheldenprijs. Het Algemeen Dagblad heeft de primeur over de winnaars. Er staan ook artikelen over de prijs in veel regiokranten van dezelfde uitgeverij. Daarnaast besteden onder andere RTL Nieuws, Met het Oog Op Morgen (NOS/NPO Radio 1), NOS Nieuws van de Week en NOS Stories aandacht aan de genomineerden en de winnaars van de Taalheldenprijs 2023.

augustus

Presentator Coen Verbraak interviewt in samenwerking met ons ervaringsdeskundige Saïda Gropstra voor zijn column in de Volkskrant.

- We reageren inhoudelijk op het internationale onderzoek PISA-2022. Dat is een onderzoek naar de prestaties van 15-jarige leerlingen op het gebied van wiskunde, lezen en natuurwetenschappen. Omroep WNL en De Telegraaf besteden aandacht aan het onderzoek en onze reactie. In het artikel in De Telegraaf vertellen Gerlien van Dalen (directeur Stichting Lezen) en onze woordvoerder Jan-Willem Heijkoop over het belang van basisvaardigheden.
- In Geld of je leven (Evangelische Omroep/NPO Radio 1) praten Heleen Homburg (loopbaanadviseur RET Rotterdam) en ervaringsdeskundige Jeen Hofstra over de gevolgen van beperkte basisvaardigheden op de werkvloer.

december

Documentaireserie Duidelijke Taal

De documentaireserie Duidelijke Taal was in november te zien op NPO 2. De serie is een coproductie van tv-producent De Haaien en Omroep HUMAN. Wij dachten mee over de inhoud en we hielpen bij het vinden en begeleiden van ervaringsdeskundigen voor de serie. Daarnaast werkten we samen om de impact van laaggeletterdheid op het leven van mensen breed in Nederland onder de aandacht te brengen.

Over de serie

Duidelijke Taal is een vierdelige serie waarin Loes Luca een aantal Rotterdammers die moeite hebben met basisvaardigheden volgt in hun dagelijks leven. Hoe neem je de tram? Hoe regel je de juiste zorg voor jezelf als je ziek bent? Hoe ga je naar school? En hoe houd je een baan vast?

Op het eerste gezicht lijken de hoofdpersonen hun manieren te hebben gevonden om hun leven te leven. Maar de realiteit blijkt anders. Want bijna niemand heeft het erover: niet voldoende kunnen lezen en schrijven is een onzichtbaar probleem. De

hoofdpersonen worstelen met het vinden van hulp en zorg, sociale contacten en hun financiële situatie. En er is schaamte, veel schaamte.

Resultaten

Duidelijke Taal en de promotie van de serie droegen bij aan agendering van laaggeletterdheid bij het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en (Rijks)overheid. De documentaires die in het najaar op tv waren kwamen ook terug in de effectmeting van ons programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten. 3 van de 16 externe ondervraagden noemden spontaan dat de documentaires ervoor hadden gezorgd dat het makkelijker was om stappen te zetten in de aanpak van laaggeletterdheid omdat het onderwerp hoger op de agenda stond. Daarnaast zorgden de serie en de samenwerking met Omroep HUMAN voor meer engagement op onze socialemedia-kanalen. Fragmenten uit de serie ondersteunden onze landelijke publiekscampagne en leidden tot meer aanmeldingen voor cursussen via **Ik wil leren**. Deze berichten hadden een bereik van 499.000 mensen en ruim 1.000.000 weergaves. Dat is hoger dan gemiddelde berichten

Loes Luca op bezoek bij de Rotterdamse Eudia.

op onze socialemedia-kanalen. Ook waren er naar aanleiding van de serie hogere bezoekersaantallen op onze website www.lezenenschrijven.nl. Dat waren vooral professionals die op zoek waren naar praktijkvoorbeelden voor hun lokale aanpak basisvaardigheden. Juist deze professionals zijn voor ons een belangrijk doelgroep in het verminderen en voorkomen van laaggeletterdheid in Nederland.

Impactbijeenkomst

We organiseerden samen met de gemeente Rotterdam, Omroep HUMAN en tv-producent De Haaien een speciale bijeenkomst waarin we terugkeken op de serie Duidelijke Taal. Tijdens deze bijeenkomst gingen presentatrice Loes Luca en de hoofdpersonen uit de serie in gesprek met de verantwoordelijken voor de aanpak basisvaardigheden: ministeries, wethouders, werkgevers, welzijnsorganisaties en docenten. Zij schreven aan het eind van de bijeenkomst als 'huiswerk' de geleerde lessen in een schrift. De belangrijkste geleerde lessen waren: gewoon normale taal gebruiken, meer samenwerken in gemeenten en tussen ministeries en meer aandacht en geld voor volwassenenonderwijs.

De conclusie van het gesprek was dat moeite met basisvaardigheden een rode draad in het leven van mensen is. Vaak is het de oorzaak van een opeenstapeling van problemen in hun leven en hun werk. Het publiek en de sprekers vonden dat we in Nederland nog te weinig stilstaan bij de grote gevolgen die dat heeft voor de arbeidsmarkt en de samenleving.

Lees het verslag van de
bijeenkomst.

Ambassadeurs

Liedjesschrijver en zanger René Karst, goochelaar Steven Kazàn en presentatoren Anita Witzier en Kees Tol zijn de ambassadeurs van Stichting Lezen en Schrijven. Zij zetten zich belangeloos in om het belang van basisvaardigheden nog bekender te maken bij het Nederlandse publiek.

Onze ambassadeurs Kees Tol, Anita Witzier en René Karst

Steven Kazàn is sinds september 2023 onze 4e ambassadeur

Taalheldenprijs

Elk jaar zijn er duizenden mensen die de stap zetten om weer te gaan leren. Zo verbeteren zij hun basisvaardigheden. Ook zetten veel mensen en samenwerkingsverbanden zich daar op een bijzondere manier voor in. Die mensen zijn allemaal helden. Met de Taalheldenprijs geven we hun inspirerende verhalen een podium. En bedanken we hen op een feestelijke manier. Daarnaast kunnen we met de verhalen van de Taalhelden een breed publiek bewust maken, inspireren en activeren. Zodat zij mensen die moeite hebben met basisvaardigheden in hun omgeving herkennen en het leren van basisvaardigheden normaal wordt.

Op 21 juni 2023 reikte H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden voor de achtste keer de Taalheldenprijs uit aan een:

- Cursist (een (oud-)cursist basisvaardigheden)
- Begeleider (iemand die cursisten begeleidt)
- Bruggenbouwer (een persoon (of meerdere personen samen) die zich inzet om mensen en organisaties aan elkaar te verbinden in de aanpak basisvaardigheden)

Ook werd de Publieksprijs uitgereikt. De jury bestond uit Anouk Hoogendijk (ex-profvoetballer), Minchenu Maduro (pedagoog), Steven Kazàn (goochelaar) en voorzitter René Karst (liedjesschrijver en zanger). Anita Witzier en Kees Tol presenteerden de uitreiking. Steven Kazàn en René Karst traden op. De uitreiking vond plaats in De Eenhoorn in Amersfoort.

De Taalhelden van 2023 zijn:

Categorie Cursist – Dennis Bos (Emmen): “Ik ben vroeger erg gepest. Daardoor pakte ik niets meer aan. En leerde ik dus ook niet lezen en schrijven.

Ik gebruikte jarenlang heel veel smoesjes om te verbergen dat ik niet kon lezen en schrijven. Op een gegeven moment geloofde ik m’n smoesjes zelf. Ik kwam erdoor in de problemen, zoals schulden. Dat ik nu kan lezen en schrijven, geeft mij een warm gevoel. Ik heb zoveel meer zelfvertrouwen gekregen. Mijn advies voor anderen die moeite hebben met lezen en schrijven: blijf er niet mee zitten. Er zijn heel veel mogelijkheden om er wat aan te doen.”

Categorie Begeleider – Fatiha Oucherg

(Amsterdam). Het jurycommentaar luidt: “Jij laat zien dat laaggeletterd zijn, niets te maken heeft met hoe slim je bent. Maar met de kansen die je krijgt. Toen jij de kans kreeg om beter Nederlands te leren, greep je die met beide handen aan. En daarna stopte je niet. Je besloot anderen te gaan helpen. Daarmee ben je een rolmodel voor alle ouders in Nederland.”

Categorie Bruggenbouwer – Hondsrugcollege

6-vwo (Emmen). Het jurycommentaar luidt: “Gezondheid is het belangrijkste wat er is. Dat jullie ervoor zorgen dat de website van de huisartsenpraktijk nu voor iedereen beter te begrijpen is, maakt daarom diepe indruk. De jury vindt het goed dat jullie er ook laaggeletterde ervaringsdeskundigen bij betrokken. Het is inspirerend om te zien dat jullie je al op zo’n jonge leeftijd, met zoveel succes, inzetten voor anderen. Jullie zijn de toekomst. Dit belooft veel goeds.”

Categorie Publieksprijs – Foruzan Bakhtiary

(Veenendaal). Het Nederlandse publiek koos met een ruime meerderheid van de stemmen Foruzan als favoriete genomineerde cursist. Als Afghaanse in Iran mocht ze niet naar de middelbare school. Terwijl ze zo graag wilde studeren. Om toch zoveel mogelijk te kunnen leren, ging ze 12 jaar lang thuis aan de slag. Ze studeerde hard, maar kreeg nooit een

Winnaars Taalheldenprijs 2023

diploma. In Nederland komt ze nu zo ver mogelijk met taalcursussen. Ze staat voor iedereen klaar en ze weet goed wat ze wil: politieagent worden.

Achmea en de Nationale Postcode Loterij maakten de uitreiking van de Taalheldenprijs mede mogelijk.

Kees Tol in gesprek met Prinses Laurentien tijdens de Taalheldenprijs.

Bekijk de video over de uitreiking van de Taalheldenprijs 2023.

Week van lezen en schrijven

Jaarlijks vindt op 8 september Wereldalfabetiseringsdag plaats. Op die dag is er wereldwijd extra aandacht voor het belang van alfabetisering. Sinds 2005 organiseren we rondom deze internationale dag een themawEEK. Sinds 2020 heet deze themawEEK de Week van lezen en schrijven. Door het hele land organiseren onder andere bedrijven, gemeenten, bibliotheken, vrijwilligers en scholen activiteiten waarbij lezen, schrijven, rekenen en computeren centraal staan.

In 2023 focusten we tijdens de Week van lezen en schrijven op het belang van een werkgeversaanpak. We publiceerden **een artikel over de kosten en baten van een werkgeversaanpak**. Ook zorgden we voor publiciteit en we organiseerden **een kennissessie voor werkgevers**. Zo maakten we meer werkgevers bewust van het belang van een aanpak basisvaardigheden op de werkvloer.

Daarnaast motiveerden en ondersteunden we weer zoveel mogelijk lokale organisaties om tijdens de Week van lezen en schrijven een activiteit te organiseren. Zo maken we samen het belang van basisvaardigheden zichtbaar. 50 organisaties meldten hun activiteit bij ons aan. Onze razende reporter en cameraman brachten verschillende activiteiten door heel Nederland in beeld. Ze waren onder andere aanwezig bij **het Glazen Radiohuis** in Zoetermeer en **de lancering van De Schoolapp - Het Spel** in Almere. Ze gingen ook langs op de markt in Sittard, waar **onze speciale Escape Koffer** gespeeld kon worden. Dat is een spel waarmee spelers ervaren hoe het is om moeite te hebben met lezen en schrijven.

Groningen

Werkgeversbijeenkomst VR

Drenthe

Bondgenotenavond

Amersfoort

Wethouder Tyas Bijholt met VR-bril

Zoetermeer

Glazen Radiohuis

Rotterdam

Taalambassadeurs

Etten-Leur

Escapecaravan op de weekmarkt

Arnhem

Theatervoorstelling

Sittard

Escape Koffer

Maastricht

Taalkrant

Landgraaf

Expo Stel Je Voor

Kennisessies

Tijdens de Week van lezen en schrijven organiseerden we **5 online kennisessies**. Deze sessies waren gericht op (digi)taalhuiscoördinatoren en/of gemeenteambtenaren, dienstverlenende professionals, werkgevers en vrijwilligers. Zij spelen allemaal een belangrijke rol in de aanpak basisvaardigheden. Door kennis uit te wisselen bevorderen we de kwaliteit van de aanpak. Elke sessie spitsten we toe op een van deze doelgroepen. We gingen zo specifiek mogelijk in op hun kennisbehoefte en rol in de aanpak basisvaardigheden. In totaal waren er 458 actieve deelnemers. Daarnaast keken maar liefst 857 mensen de sessies achteraf via ons **YouTube-kanaal**. 4 op de 5 deelnemers gaven na afloop aan concrete stappen te zullen zetten. Ze gaan bijvoorbeeld contact zoeken met collega's uit andere beleidsdomeinen in de gemeente. Of hun eigen communicatie vereenvoudigen. Of ze gaan de begeleiding door een vrijwilliger (taalmaatje) verbeteren.

Landelijke campagne

Tijdens de Week van lezen en schrijven startten we met onze landelijke campagne om een breed publiek meer te betrekken bij het belang van basisvaardigheden. En de impact van beperkte basisvaardigheden dichterbij te brengen. We bereikten 2 miljoen mensen die nu 'warm' zijn voor

het thema en die we opnieuw kunnen benaderen. Om de impact dichterbij te brengen, ontwikkelden we **deze video**.

Media-aandacht

Tijdens de Week van lezen en schrijven was er veel media-aandacht. Enkele hoogtepunten:

- De Telegraaf besteedde aandacht aan onze literatuurstudie naar de rol van werkgevers in de aanpak basisvaardigheden op de werkvloer.
- In Villa VdB (Omroep MAX/NPO Radio 1) praatten ervaringsdeskundige Naziha de Wit en onze directeur-bestuurder Geke van Velzen over jonge ouders die moeite hebben met basisvaardigheden.
- Het NOS Journaal van 6 uur, het NOS Achtuurjournaal, NOS Nieuws van de Week, Dit is de middag (Evangelische Omroep/NPO 1), Omroep Flevoland en Almere DEZE WEEK besteedden aandacht aan de lancering van De Schoolapp – Het Spel. Je leest meer over dit spel op pagina 24 van dit jaarverslag.
- Ervaringsdeskundige Saïda Gropstra vertelde bij Humberto (RTL 4) haar persoonlijke verhaal. Er verscheen ook een uitgebreid interview met haar in het blad Mijn Geheim.
- Ouders van Nu interviewde onze collega Saskia ten Houten over taalontwikkeling bij minderjarige kinderen.

Het Glazen Radiohuis in actie tijdens de Week van lezen en schrijven.

Dennis Bos: “Ik kan nu mijn dochter helpen met school”

Dennis heeft een moeilijke tijd achter de rug. Hij werd gepest, en dat zorgde er volgens hem voor dat hij moeite kreeg met lezen, schrijven en rekenen. Niemand wist ervan. Want hij hield het verborgen voor de mensen om hem heen. Tot in 2021 zijn relatie stukliep en hij betalingsachterstanden had. Toen besloot hij zijn taalachterstand weg te werken.

Via de GGZ kwam hij terecht bij Taalpunt Emmen. Vanaf het moment dat hij was aangemeld was hij zenuwachtig. Uiteindelijk ging hij samen met een taalvrijwilliger aan de slag. In slechts 3 maanden tijd leerde hij lezen en schrijven. Ook thuis ging het beter. En hij vond weer een baan. Wat een doorzetter!

Dennis: “Ik ben vroeger erg gepest. Daardoor pakte ik niks meer aan. En leerde ik dus ook niet lezen, schrijven en rekenen. Daarom onthield ik alles. Ik leerde hele boeken en films uit mijn hoofd. Maar op een gegeven moment zat mijn hoofd vol.

Ik gebruikte ook vaak smoesjes. Dan zei ik dat ik mijn bril was vergeten. Of dat ik geen tijd had om een formulier in te vullen. Op een gegeven moment geloofde ik het zelf.

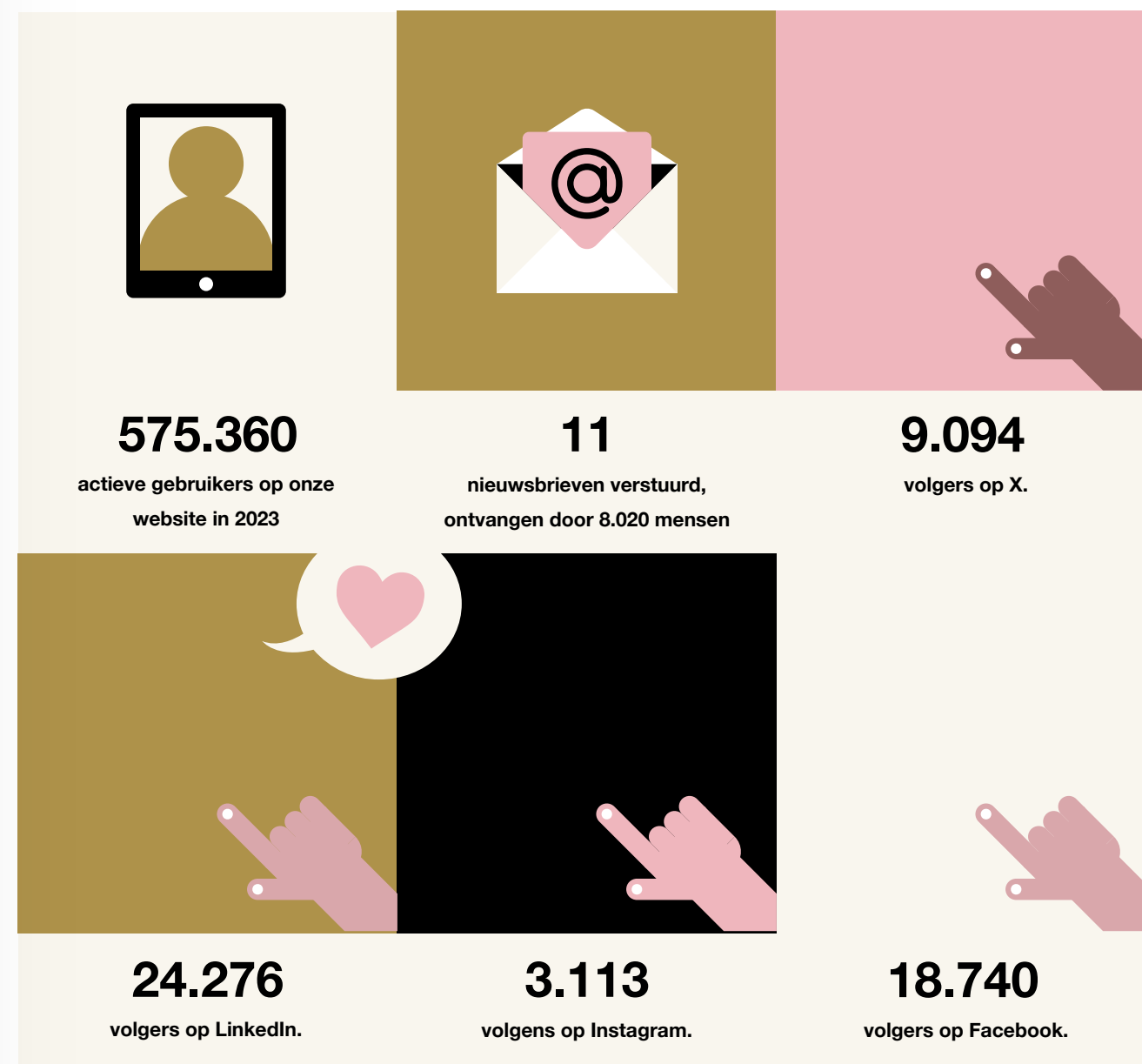
Bij de GGZ kwamen ze erachter dat ik moeite had

met lezen, schrijven en rekenen. Ik dacht dat ze me zouden uitlachen. Maar dat gebeurde niet. Ik werd omarmd. Toen kreeg ik 1-op-1 les. In de bibliotheek schreef ik steeds weer hele stukken uit boeken over. Na 3 maanden kon ik lezen en schrijven. Vroeger zeiden mensen dat ik dom was. Nu weet ik dat dat niet klopt.

Dat ik kan lezen en schrijven geeft me een warm gevoel. Maar het maakt me ook angstig. Want nu kom ik steeds meer op de voorgrond. Dan voel ik me kwetsbaar.

Ik ben er het meest trots op dat ik nu mijn dochter kan helpen met school. En dat ik als Taalambassadeur langs bedrijven ga en cursussen kan opzetten. Ik heb zoveel meer zelfvertrouwen gekregen. Ik durf vragen te stellen, ik praat erover. Mijn advies voor anderen die moeite hebben met lezen en schrijven is: blijf er niet mee zitten. Want je bent niet alleen. Er zijn heel veel mensen die er moeite mee hebben. En er zijn ook heel veel mogelijkheden om er wat aan te doen.”

[Bekijk de video van Dennis.](#)

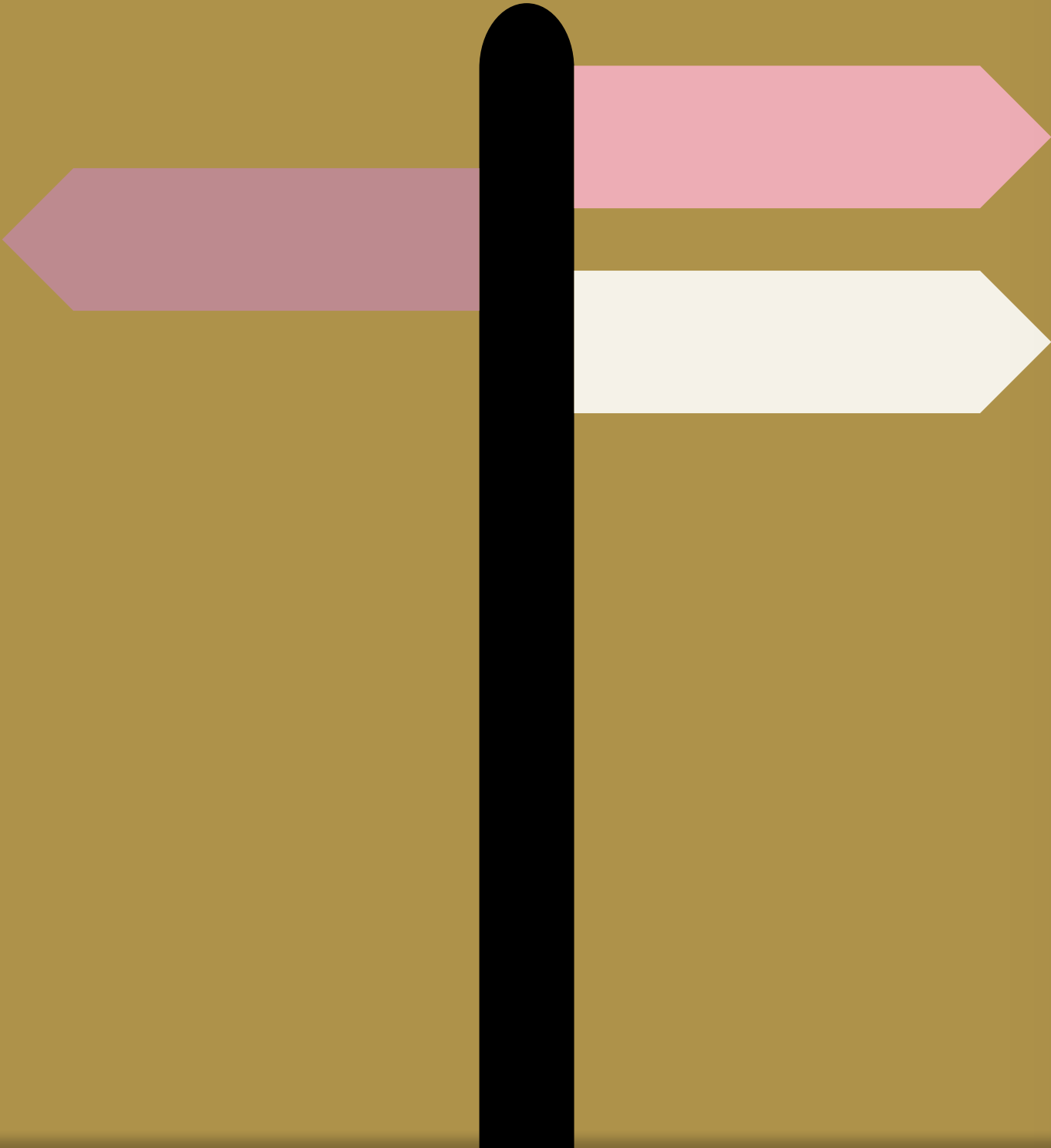

Toelichting cijfers

In de afgelopen 2 jaar lag onze socialemedia-focus vooral op LinkedIn. Ons doel was het engagement (reacties, likes en reposts) verhogen, om zo de betrokkenheid van onze volgers te vergroten. Daarnaast wilden we een nog groter aantal volgers opbouwen. Dat doel bereikten we ruimschoots. We kregen 25.682 reacties, 1.332 comments en 1.388 reposts. En we hebben ruim 25% meer volgers op LinkedIn dan vorig jaar. Op Instagram verdubbelde het aantal reacties, likes en reposts ten opzichte van vorig jaar naar 4.900. We hebben op Instagram 30%

meer volgers dan vorig jaar. Op Facebook groeide het aantal reacties, likes en reposts ten opzichte van vorig jaar met ruim 47% naar 12.500. We hebben op Facebook ruim 2% meer volgers dan vorig jaar. Terwijl ons doel was onze volgers behouden. Op X hebben we 4,5% minder volgers dan vorig jaar. Onze aanpak vergrootte niet alleen onze zichtbaarheid, maar gaf ons ook de mogelijkheid onze boodschap effectief over te brengen. En zo betrokken volgers aan ons te verbinden die onze missie steunen. De groei in cijfers laat de kracht en relevantie van onze content en de impact van ons werk zien.

Kennis en innovatie

In Nederland heeft 1 op de 6 mensen moeite met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale handelingen. Dit is een complex maatschappelijk probleem dat samenhangt met veel andere maatschappelijke problemen. Om onze activiteiten op het gebied van kennis en innovatie focus te geven, werken we in 6 thema's:

- Werk
- Preventie
- Digitaal
- Sociaal domein
- Doelgroepen
- Toegankelijke dienstverlening en eenvoudige communicatie

Vanuit deze thema's werken we aan kennisopbouw, kennisdeling, innovatie en programmaontwikkeling. We delen onze kennis over de thema's onder andere via onze maandelijkse nieuwsbrief, sociale media, online database met interventies en praktijkvoorbeelden op onze website en tijdens fysieke en online kennissessies.

We verwachten dat we op de thema's Werk, Preventie en Digitaal de grootste impact kunnen maken. Daarom focusten we daar in 2023 bij de ontwikkeling van nieuwe projecten en programma's op. In 2024 gaan we daarmee verder.

In dit hoofdstuk lees je per thema waar we in 2023 op focusten en wat de belangrijkste resultaten zijn.

Thema Werk

Het wordt steeds duidelijker hoe belangrijk de rol van werkgevers is bij het stimuleren van medewerkers om zich te blijven ontwikkelen. En om daarbij aandacht te hebben voor basisvaardigheden. In 2023 richtten wij ons op het agenderen van het belang van ontwikkeling van basisvaardigheden binnen branches. Ons doel was met minimaal 5 branches actief te werken aan het borgen van de aandacht voor en het verbeteren van basisvaardigheden in het kader van een leven lang ontwikkelen op de werkvloer.

Een branchegerichte aanpak

We behaalden het doel om met minimaal 5 branches actief te werken aan het onderwerp basisvaardigheden ruim. We gingen met 10 branches aan de slag om basisvaardigheden via projecten en activiteiten onder de aandacht te brengen. Een van die branches is de mobiliteitsbranche. Het Opleidings- en Ontwikkelingsfonds Motorvoertuigenbedrijf en Tweewielerbedrijf (OOMT)

zette een communicatiecampagne op om aandacht te vragen voor het belang van basisvaardigheden. En voor bewustwording van de impact op het leven van werknemers als zij hier problemen mee ervaren in het werk (digitalisering) of dagelijks leven (schulden, gezondheid). De afvalverwerkingsbranche ging met ons en vakbond CNV de uitdaging aan om voor hun medewerkers scholing te organiseren op het gebied van basisvaardigheden. Ook in de branche Transport en Logistiek en de schoonmaakbranche waren we actief met projecten en activiteiten. In 2024 zetten we deze lijn door.

Kennis delen

We beseffen steeds weer hoe belangrijk het blijft om onze kennis te delen met werkgevers, brancheorganisaties en Opleidings- en Ontwikkelingsfondsen. Samen met het Leerwerkloket organiseerden we daarom ook dit jaar 2 mooie kennissessies om professionals te vertellen waarom het zo belangrijk is om op de werkvloer aandacht aan basisvaardigheden te besteden. Onze collega's en de Leerwerkloketten werken in het werkveld vaak nauw samen. In de Week van lezen en schrijven organiseerden we een **kennissessie** voor werkgevers en andere geïnteresseerden. Het blijven delen van goede voorbeelden en aanpakken is belangrijk om ook anderen te inspireren aan de slag te gaan.

Aandacht voor innovatie

Binnen onze werkgeversaanpak was er dit jaar ook veel aandacht voor innovatie. We onderzochten samen met een klankbordgroep van werkgevers en branches wat de werkgever verder helpt. En hoe Taal met Sterren doorontwikkeld kan worden.

MKB-ActieLAB

MKB-ActieLAB richt zich op de kleine mkb'ers in

de schoonmaakbranche. We ontwikkelden samen met de eindgebruiker via de methode social design thinking de Droombox. Deze box helpt mkb'ers om op een laagdrempelige manier in gesprek te gaan met (nieuwe) medewerkers over werkgerichte thema's als je salarisstrook en ziekmelden. Maar ook over basisvaardigheden en ontwikkeling.

Taal met Sterren

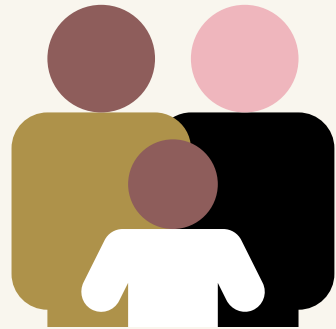
Een andere innovatie is onze samenwerking met de gemeente Rotterdam. We richten ons op Taal met Sterren. Taal met Sterren is een instrument voor werkgevers om de taalvriendelijkheid in hun organisatie te testen, inclusief handvatten om deze te verbeteren. Het resultaat is een prototype chatbot die we in 2024 verder vorm gaan geven.

Projecten

Door middel van extra gerealiseerde projectfinanciering konden we in 2023 onze werkgeversaanpak doorontwikkelen:

- Vanuit het project Taal werkt! adviseerden we werkgevers en ontwikkelden we een branchegerichte aanpak. Ook onderhielden en ontwikkelden we de basis aan informatie op de website www.taalwerkt.nl. Op pagina 32 van dit jaarverslag lees je meer over het project Taal werkt!
- We rondde het project Digitaler naar werk af. Binnen 6 sociaal ontwikkelbedrijven werkten medewerkers die moeite hebben met basisvaardigheden aan hun digitale vaardigheden. Daardoor kunnen zij beter meedoen op het werk en in de maatschappij.
- We startten met het ontwikkelen van een scholing voor professionals in het Groeifondsproject LLO Community voor laagopgeleide werknemers en werkzoekenden en werknemers en werkzoekenden die moeite hebben met basisvaardigheden.

Thema Preventie

In Nederland heeft 1 op de 9 ouders met minderjarige kinderen moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak kunnen zij ook minder goed overweg met een computer. Kinderen van deze ouders komen vaker met een taalachterstand van school. Vanuit het thema Preventie zetten we ons in om dat in de toekomst te voorkomen. Daarvoor is het belangrijk dat ouders de taalontwikkeling van hun kind al van jongs af aan stimuleren. Dat bereiken we onder andere door het vergroten van bewustwording hiervan bij ouders en professionals. Ook adviseren we gemeenten over welke rol zij hierin kunnen spelen. Onder andere door middel van de gezinsaanpak. In 2023 focusten we ons op de volgende activiteiten:

Taalschatten

Vanuit het initiatief Taalschatten willen we ervoor zorgen dat alle 170.000 kinderen die jaarlijks worden geboren met een goed taalniveau aan de basisschool beginnen. Ouders spelen een belangrijke rol in de taalontwikkeling van hun kind. Vooral in de

eerste 1.000 dagen (vanaf de zwangerschap tot 2 jaar) kunnen ze een groot verschil maken door veel te praten met hun kind. Veel ouders zijn zich hier (nog) niet van bewust. Daardoor missen sommige kinderen de kans op een goede taalontwikkeling. En dat kan doorwerken tot in hun volwassen leven.

In 2023 leverden we de toolkit Taalschatten op. Deze toolkit geeft tips, ideeën en inspiratie aan ouders, professionals, gemeenten en netwerken die aan de slag willen met de taalontwikkeling van het jonge kind. De tools zijn samengesteld op basis van wetenschappelijk onderzoek, gesprekken en co-creatiesessies met gemeenten en professionals die werkzaam zijn rondom (aanstaande) ouders en hun kind.

Taalschatten is een initiatief van number 5 foundation in samenwerking met Tilburg University en Stichting Lezen en Schrijven. Taalschatten is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Actieprogramma Kansrijke Start van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en van de Bernard van Leer Foundation.

Meer over Taalschatten.

Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid

Gemeenten hebben de regierol in de aanpak basisvaardigheden. Daaronder valt ook de gezinsaanpak. Gemeenten kunnen gezinnen het beste bereiken als zij nauw samenwerken met lokale organisaties zoals de bibliotheek. De **Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid** (Gezinsaanpak) helpt daarbij. Je leest meer over de Gezinsaanpak op

pagina 28 van dit jaarverslag.

Onderzoeksproject Voor jou en je kind!

Voor jou en je kind! is een cursus voor ouders van peuters, kleuters en kinderen op de basisschool. Tijdens de cursus leren ouders hoe ze de taal- en schoolontwikkeling van hun kind stimuleren. En hoe ze contact met de school of opvang onderhouden. Bijvoorbeeld door te oefenen met taalspelletjes of het stellen van vragen. In 2022 startten we met onderzoek naar het bereik, de aanpak en de effecten van dit materiaal. Zodat Voor jou en je kind! uiteindelijk als bewezen effectieve interventie door het werkveld kan worden ingezet.

In het eerste halfjaar van 2023 deden we een uitvraag onder collega's van Stichting Lezen en Schrijven en uitvoerende organisaties, zoals bibliotheken, basisscholen, kinderopvangcentra, Taalhuizen en welzijnsorganisaties. De uitvoerende organisaties gaven ons inzicht in de huidige lokale uitvoeringspraktijk. En wat er nodig is om de interventie Voor jou en je kind! te verstevigen. Education Lab Netherlands voerde een literatuurstudie uit naar meer wetenschappelijke onderbouwing voor het betrekken van ouders bij taalstimulering van kinderen. In het tweede halfjaar van 2023 onderzochten we tijdens een kleine pilot op 6 locaties hoe Voor jou en je kind! wordt ingezet.

Op basis van de opbrengsten van onze uitvraag, de literatuurstudie en de pilot ontwikkelden we een handboek voor de implementatie van Voor jou en je kind! Dit handboek testen we in schooljaar 2023-2024 op 15 pilotlocaties. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de Universiteit Maastricht voert in 2024 de procesevaluatie van de tweede pilot uit.

Meer over onderzoeksproject
Voor jou en je kind!

Kennisblad Gezin en basisvaardigheden

We ontwikkelden het kennisblad Gezin en basisvaardigheden. Daarin delen we feiten en cijfers over het gezin en basisvaardigheden. Ook laten we zien wat wij doen om te voorkomen dat laaggeletterdheid van generatie op generatie overgaat. En wat professionals en gemeenten kunnen doen.

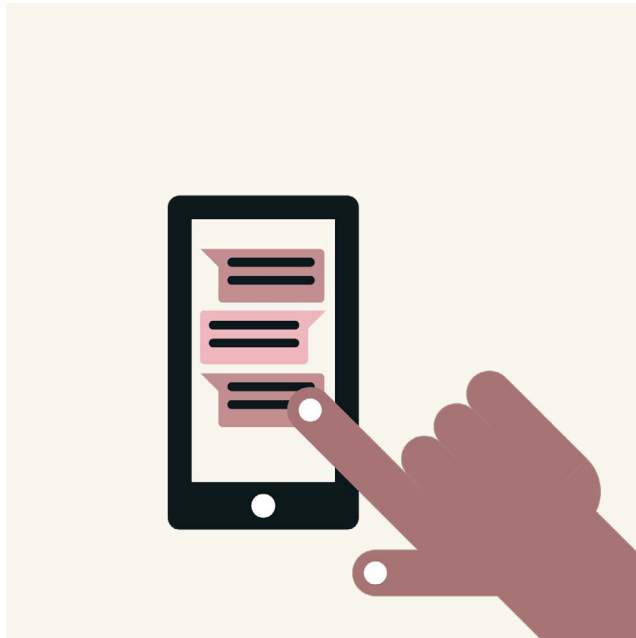
Bekijk het kennisblad Gezin en
basisvaardigheden.

Onderzoek taalstimulering bij het jonge kind

Taalontwikkeling van jonge kinderen (0-4 jaar) is van grote invloed op de lees- en schrijfvaardigheid. Ouders spelen een cruciale rol in de taalontwikkeling, maar de mogelijkheden hiervoor zijn niet gelijk verdeeld over de verschillende gezinnen. Onderzoeksbureau ITTA onderzocht in opdracht van ons welke factoren een rol spelen in het stimuleren van laagtaalvaardige ouders om hun kinderen (blijvend) te laten deelnemen aan taalstimulerende activiteiten. De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek lees je in het hoofdstuk Onderzoeken 2023 op pagina 62 van dit jaarverslag.

Meer over het onderzoek.

Thema Digitaal

Steeds meer dagelijkse activiteiten in onze samenleving zijn digitaal geregeld. Digitale vaardigheden zijn daarom onmisbaar. Ze zijn nodig om zelfstandig keuzes te maken. En om zaken te regelen op het gebied van werk, school, financiën, gezondheid en andere activiteiten. Digitale vaardigheden zijn daarom basisvaardigheden. Net als lezen, schrijven en rekenen. Veel mensen in Nederland hebben moeite met basisvaardigheden. Ze hebben daardoor ook moeite met digitale zaken. Dat zijn niet alleen ouderen. Ook jongeren hebben soms moeite met zaken die ze digitaal moeten regelen. Dat maakt het in de deze tijd lastig voor hen om mee te doen.

In 2023 focusten we op de volgende activiteiten:

- Gamificatie en serious games. We ontwikkelden en lanceerden 2 games. **De Schoolapp - Het Spel** voor ouders en verzorgers met beperkte basisvaardigheden. En **Life@18** voor jongeren die 18 jaar worden. Je leest er alles over op pagina

24 van dit jaarverslag.

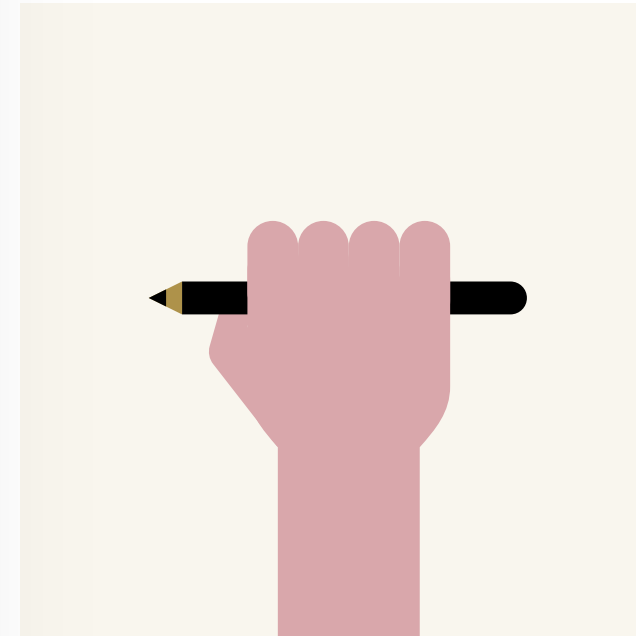
- Digitaal voor het leven. We ontwikkelden een **8-stappenplan** dat beleidsmedewerkers van gemeenten helpt om digitale inclusie een plek te geven in de aanpak basisvaardigheden. Tijdens de Week van Lezen en Schrijven gaven we een **kennissessie** over dit onderwerp. Onze collega Tim Groenenboom **interviewde** de wethouder Onderwijs en Jeugd en de beleidsmedewerker Sociaal Domein van de gemeente Coevorden over hoe zij zich inzetten voor digitale inclusie.
- Digitaler naar werk. In 2022 en 2023 voerden we als onderdeel van het Europese Digital Collective bij 6 sociaal ontwikkelbedrijven het project Digitaler naar werk uit. 244 medewerkers met lage basisvaardigheden werkten 10 weken lang, 1,5 tot 2 uur per week aan het vergroten van hun digitale vaardigheden. Zodat zij beter mee kunnen doen op het werk en in de maatschappij. 56% van de deelnemers voelde zich na afloop van de lessen zelfverzekerd in het gebruik van een computer, tablet of smartphone. En 3 van de 4 deelnemers wil hier meer over leren. Bekijk voor meer resultaten **deze video**. En lees **het kennisblad** en **de eindrapportage**.

“Onze medewerkers waren enthousiast om te leren. Dat is bij andere trainingen niet vanzelfsprekend.”

HR-manager bij een sociaal ontwikkelbedrijf

- We scherpten onze visie op het gebied van digitale vaardigheden en digitale inclusie verder aan. Alle informatie over dit onderwerp en ons ondersteuningsaanbod zijn te vinden op **onze website**.

Thema Sociaal domein

Binnen het thema Sociaal domein werken we aan kennisontwikkeling op belangrijke beleidsterreinen binnen het sociaal domein, zoals armoede en schulden en gezondheid. Daarnaast werken we aan manieren om gemeenten te helpen bij het integraal aanpakken van laaggeletterdheid vanuit het sociaal domein. Zo kunnen we meer impact maken voor mensen met beperkte basisvaardigheden. In 2023 focusten we onder andere op de verdere ontwikkeling van het **Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid**.

Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid

Veel gemeenten willen laaggeletterdheid integraal aanpakken vanuit het sociaal domein. Dat is niet eenvoudig, maar wel noodzakelijk. Want laaggeletterdheid hangt samen met veel beleidsthema's binnen het sociaal domein. Voor mensen die moeite hebben met basisvaardigheden

is het bijvoorbeeld lastig om de administratie op orde te krijgen of een baan te zoeken. Maar ook promotie maken, op de juiste manier pillen innemen of bijvoorbeeld een DigiD aanvragen is ingewikkeld. Daardoor heeft niet iedereen dezelfde kansen. Met integraal beleid kunnen en willen we de schotten tussen de verschillende beleidsterreinen doorbreken, om de burger (die moeite heeft met basisvaardigheden) zo goed mogelijk te helpen. Daarmee besparen gemeenten geld en tijd. En bereiken ze de doelgroep beter. Ook werken ze aan het duurzaam behalen van beleidsdoelen in het sociaal domein. Want een aanpak basisvaardigheden vanuit het sociaal domein vergroot aantoonbaar de zelfredzaamheid van mensen.

Om gemeenten te helpen bij het realiseren van een integrale aanpak ontwikkelden we samen met de Universiteit Utrecht (USBO) het Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid (Maatwerktraject). Het Maatwerktraject is een interventie die gemeenten helpt om vanuit meerdere beleidsterreinen de aanpak basisvaardigheden met elkaar te verbinden. We kijken daarbij naar de specifieke behoefte van elke gemeente. En we maken gebruik van het model dat de basis van het Maatwerktraject vormt. Dit model brengt in kaart waar in een gemeente de betrokkenheid, middelen en ondersteuning aanwezig zijn om op een structurele manier aan de slag te gaan met basisvaardigheden.

Het Maatwerktraject duurt in totaal 10 maanden en wordt steeds door een groep gemeenten uitgevoerd. Elke gemeente doorloopt haar eigen traject met aandachtspunten. De focus ligt meestal op 1 of 2 beleidsterreinen. We pakken het stap voor stap aan en gemeenten kunnen het Maatwerktraject

later ook op andere beleidsterreinen doorlopen. Tijdens online bijeenkomsten kunnen gemeenten van elkaar en ons leren.

De interesse vanuit gemeenten voor het Maatwerktraject is groot. In 2022 startten 20 gemeenten. De meesten van hen ronden het traject in 2023 af. De resultaten van deze eerste groep zijn goed. 14 gemeenten zetten serieuze stappen naar integraal beleid. Gemeenten ervoeren de aanpak over het algemeen als heel prettig en behulpzaam. In 2023 startten 8 nieuwe gemeenten met het Maatwerktraject. Begin januari 2024 start een volgende groep van 8 gemeenten. Voor de laatste groep die start in maart 2024 hebben we al 10 aanmeldingen.

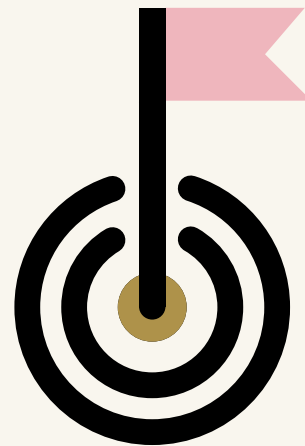
Bekijk voor meer informatie over het Maatwerktraject het **kennisblad**.

“Het Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid was het duwtje in de rug dat we nodig hadden”

Annette Zwiep, beleidsadviseur sociaal domein bij gemeente Borne

Lees het hele praktijkvoorbeeld.

Thema Doelgroepen

Binnen het thema Doelgroepen focussen we op hoe we zoveel mogelijk mensen die moeite hebben met basisvaardigheden vinden en bereiken. Zodat zij hun basisvaardigheden kunnen verbeteren. Dat doen we onder andere door kritisch naar onze eigen interventies te kijken en deze waar nodig te verbeteren. Door samen te werken met Taalambassadeurs. En door professionals, vrijwilligers en trainers zo goed mogelijk te ondersteunen.

In 2023 focusten we op:

Taalambassadeurs

Taalambassadeurs zijn (oud-)cursisten die vanuit hun eigen ervaringen vertellen hoe ingewikkeld het leven is als je moeite hebt met lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. Ook in 2023 werkten we veel met Taalambassadeurs samen. Hun persoonlijke verhalen zorgen ervoor dat we het belang van basisvaardigheden bij onder andere

het bedrijfsleven, media en overheid kunnen agenderen. En het Nederlandse publiek bewust(er) kunnen maken van het thema. De verhalen van onze Taalambassadeurs verschenen in 2023 in verschillende media. Zo hielp bijvoorbeeld een groep mannelijke Taalambassadeurs de redactie van de Libello bij het maken van het blad. Ook waren meerdere Taalambassadeurs te zien in de series Leven Zonder Letters en Duidelijke Taal. We werken rond de inzet van Taalambassadeurs nauw samen met Stichting ABC.

Trainers

Onze trainers trainen vrijwilligers. Om nieuwe trainers zo goed mogelijk te ondersteunen, organiseerden we in 2023 2 startbijeenkomsten. Tijdens die bijeenkomsten werkten we nieuwe trainers in en kregen zij een certificaat. In het najaar van 2023 organiseerden we een landelijk trainersoverleg.

Vinden en bereiken van mensen met beperkte basisvaardigheden

Onderzoek naar de effectiviteit van non-formele activiteiten

We startten samen met onderzoeks- en adviesbureau Rescon een onderzoek naar de effectiviteit van non-formele activiteiten voor NT1'ers. We kijken daarbij vooral naar de succesfactoren én de briljante mislukkingen rondom werven, volgen en doorstroom. Het vinden van non-formele activiteiten voor NT1'ers bleek uitdagender dan gedacht. Veel projecten gingen niet door of startten met alleen NT2'ers. Uiteindelijk vonden we 7 non-formele activiteiten die deel uitmaken van het onderzoek. De uitkomsten volgen in 2024.

Advies

We adviseerden professionals over het vinden en bereiken van NT1'ers. Dat deden we onder andere bij Taalhuizen en kennissessies voor professionals die

nieuw zijn in de aanpak basisvaardigheden.

Landelijke NT1-conferentie

We organiseerden mede de landelijke NT1-conferentie. Ook gaven we een workshop over de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid en een workshop over het Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid. Daarnaast waren we aanwezig met een stand met materialen.

Professionals

Onderzoek naar de rol van professionals

We onderzochten welke rol professionals in het sociaal domein spelen in de aanpak basisvaardigheden. Eind 2023 leverden we de resultaten van het onderzoek op. In 2024 adviseren we het managementteam (MT) over de impact van deze resultaten op onze werkzaamheden.

Online scholing voor zorgprofessionals en – studenten

We ontwikkelden een **online scholing** voor zorgprofessionals en –studenten. 75 studenten maakten hier gebruik van. Ook 12 collega's volgden de scholing. Zodat ze andere collega's kunnen informeren en adviseren over de scholing. En hen kunnen enthousiasmeren om de lesmodule te delen met zorgprofessionals in hun netwerk. Of om het taalnetwerk erover te informeren.

Doorontwikkeling Presentatie Aanpak Laaggeletterdheid

We ontwikkelden de **Presentatie Aanpak Laaggeletterdheid** verder door. Ook maakten we een procesbeschrijving met daarin een handleiding en randvoorwaarden voor de interne organisatie. Vanaf februari 2024 kunnen al onze medewerkers de procesbeschrijving gebruiken.

Thema

Toegankelijke dienstverlening en eenvoudige communicatie

Binnen het thema Toegankelijke dienstverlening en eenvoudige communicatie zetten we ons ervoor in dat overheden, bedrijven en organisaties eenvoudig communiceren en toegankelijk zijn voor iedereen. Dat deden we in 2023 onder andere door verschillende ministeries te ondersteunen en adviseren:

- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).
Ook in 2023 ondersteunden we het ministerie van BZK om de verkiezingen voor iedereen zo toegankelijk mogelijk te maken. Dat deden we onder andere door een Taalambassadeur deel te laten nemen aan gesprekstafels over Toegankelijke verkiezingen. Daarnaast herschreven we teksten op de stempas. Zodat duidelijker is hoe je iemand kunt machtigen om voor jou te stemmen. En wat je moet doen als je wilt stemmen in een gemeente waar je niet woont.
- Ministerie van Financiën.
We adviseerden ook in 2023 de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) van de Belastingdienst over en ondersteunden ze bij eenvoudige communicatie.

Daarnaast focusten we in 2023 op:

- Tijdelijk Noodfonds Energie.
Vanaf 22 januari 2024 kunnen huishoudens met een laag inkomen en een hoge energierekening terecht bij het Tijdelijk Noodfonds Energie.

Het Noodfonds helpt om energieschulden te voorkomen. Wij hielpen in 2023 bij het schrijven van zo duidelijk en eenvoudig mogelijke teksten over het Noodfonds. Bijvoorbeeld over hoe je het Noodfonds aanvraagt. En de antwoorden op veelgestelde vragen.

- Libello.
We trinden de redactieleden van de Libello in eenvoudig schrijven. En we gaven feedback op de teksten.
- Woningcorporaties en gemeenten.
We gaven bij verschillende woningcorporaties en gemeenten trainingen op maat over toegankelijke dienstverlening en eenvoudige communicatie. Na deze training kunnen medewerkers hier zelfstandig mee aan de slag.
- Video's en animaties.
Organisaties zetten steeds vaker video's of animaties in om mensen te informeren. Wij denken mee over manieren om die video's en animaties zo duidelijk en toegankelijk mogelijk te maken. Zodat ook mensen met beperkte basisvaardigheden ze begrijpen.
- Tools en apps
Er komen steeds meer tools en apps die helpen om ingewikkelde teksten eenvoudiger te maken. Denk bijvoorbeeld aan ChatGPT of de app LeesSimpel. Wij verdiepen ons in deze tools en apps en geven vervolgens aan: Wat belooft de tool of app? Wat doet de tool of app daadwerkelijk? Wat adviseren wij over het gebruik van de tool of app? In 2024 delen we onze eerste bevindingen extern. Voordat we dat doen bespreken we deze (waar mogelijk) met de ontwikkelaar van de tool of app.

Taalambassadeur Jeen Hofstra leest de Libello tijdens de onthulling.

Onderzoeken 2023

Er wordt veel onderzoek gedaan naar de omvang, preventie, oorzaken en gevolgen van beperkte basisvaardigheden. We voeren zelf onderzoeken uit en lezen mee op onderzoeken van andere organisaties.

De onderzoeken die we in 2023 publiceerden en/of waar we in 2023 mee startten:

Omschrijving	Onderzoekers	Belangrijkste uitkomst	Publicatiedatum
“Een grote drempel voor deelname is onwetendheid” Onderzoek naar welke factoren een rol spelen in het stimuleren van laagtaalvaardige ouders om hun kinderen (blijvend) te laten deelnemen aan taalstimulerende activiteiten.	Onderzoeksbureau ITTA, in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven. Uitvoerende onderzoekers: - Elwine Halewijn - Jaël Latuny - Bart Siekman Met medewerking van Amber te Velde	- Zorg ervoor dat ouders gemakkelijk met elkaar kunnen praten. - Betrek bruggenbouwers en ervaringsdeskundigen om ouders te helpen deel te nemen aan taalstimulerende activiteiten voor hun kinderen. - Bouw vertrouwen op, maak persoonlijk contact en begrijp culturele verschillen om ouders, vooral met een andere moedertaal dan Nederlands, te ondersteunen en te motiveren om deel te nemen. - Maak een netwerk van ouders, deel voorbeelden, gebruik mond-tot-mondreclame en bied flexibel, inclusief en hoogwaardig aanbod om ouders aan te trekken en te betrekken bij taalstimulerende activiteiten voor hun kinderen.	Mei 2023
Onderzoek naar de bijdrage van professionals in de aanpak basisvaardigheden.	Onderzoeksbureau Gelijkschap, in opdracht van Stichting Lezen en Schrijven		2024

Bekijk onderzoeken over beperkte basisvaardigheden.

Tiny leerde op 64-jarige leeftijd beter lezen en schrijven

Het klinkt allemaal zo makkelijk: online een afspraak maken bij de dokter, de brief van de gemeente lezen of videobellen met de kleinkinderen. Maar voor 740.000 65-plussers zijn dit soort dagelijkse dingen een uitdaging. Zij hebben namelijk moeite met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben ze ook beperkte digitale vaardigheden. Ze vinden omgaan met een computer of smartphone lastig. De 66-jarige Tiny Smout was een van hen. Om daar wat aan te veranderen, ging ze op 64-jarige leeftijd terug naar school.

“De laatste jaren twijfelde ik steeds vaker over hoe je bepaalde woorden schrijft. En ik begreep niet alle brieven die ik kreeg. Ook kon ik veel dingen niet meer zelf regelen, omdat ik niet wist hoe ik moest e-mailen. En als het een keer lukte om met mijn telefoon een berichtje te sturen, was ik daarna bang dat ik toch iets verkeerd had gedaan”, vertelt Tiny. Natuurlijk kon ze haar dochters om hulp vragen. Maar dat wilde ze niet meer. “Ik voelde me echt een beetje dom. Het werd tijd dat ik het zelf leerde.”

De reden dat Tiny moeite had met lezen en schrijven, ligt in haar kindertijd. “Ik was als kind al teruggetrokken. Ik hield me op de achtergrond. Er werd vaak tegen me gezegd dat ik iets niet kon.

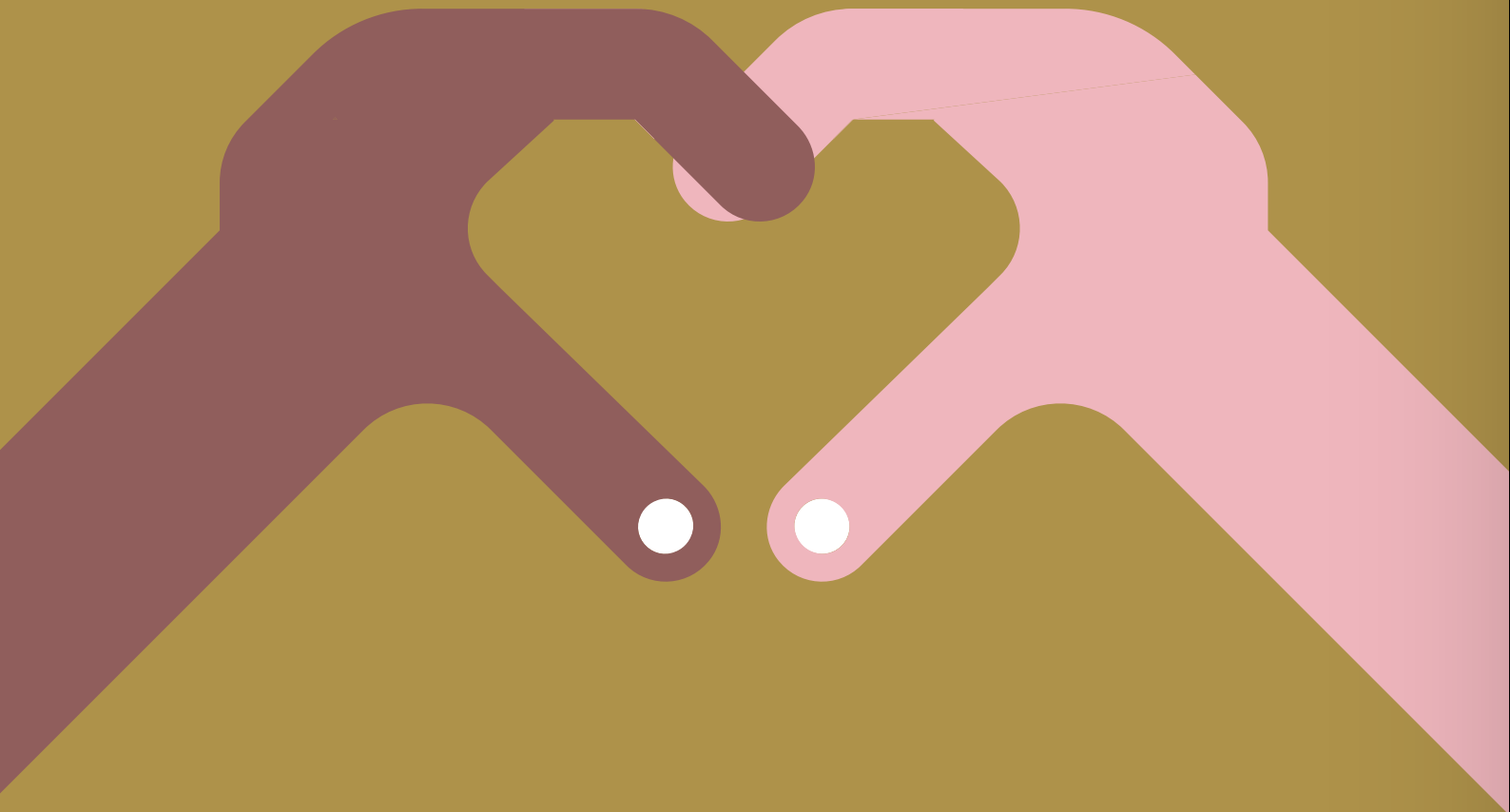
Uiteindelijk geloofde ik dat zelf ook. Dus toen ik op mijn 14e met school kon stoppen, was ik blij. Daarna zorgde ik voor het hele gezin.”

Anderhalf jaar geleden meldde Tiny zich bij de bibliotheek aan voor taal- en computerlessen. “Ik wilde graag beter leren lezen en schrijven. En kunnen e-mailen en een berichtje met mijn telefoon sturen. Maar ik wilde ook zekerder worden. Ik wilde wat meer durven. En dat is gelukt. Door de lessen weet ik: ik mag er zijn. Ik onderneem nu dingen die ik eerst niet durfde. Dat vind ik echt te gek.”

Tiny probeert ook anderen te helpen. Ze moedigt mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en/of omgaan met een computer of smartphone aan om ook op les te gaan. “Voor de meeste mensen zijn dit soort dingen heel gewoon. Maar er zijn ook veel mensen die het wel lastig vinden. En ik weet precies hoe zij zich voelen. Je durft er niets aan te doen, je stelt het uit. Tot je uiteindelijk wel die stap zet. En geloof mij: daarna wil je niet meer stoppen!

Dit verhaal verscheen in 2023 in De Seniorenwijzer.

Over ons

De organisatie

Stichting Lezen en Schrijven is een flexibele, energieke organisatie met bevlogen medewerkers die werken aan het realiseren van onze missie en visie. Samen met partnerorganisaties, beleidsmakers, docenten en vrijwilligers bouwen we aan duurzame regionale netwerken en ontwikkelen we nieuwe projecten en programma's om laaggeletterdheid te voorkomen en te verminderen.

In 2023 werkten we in 2 grote programma's en enkele tientallen projecten, met verschillende financiers.

Onze medewerkers zijn:

1. **Verbindend:** We zoeken verbinding en bouwen netwerken. Want samen zijn we sterker.
2. **Ondernemend:** We zijn daadkrachtig en proactief in alles wat we doen.
3. **Oprecht betrokken:** We zijn gepassioneerd en gedreven. Omdat we vinden dat iedereen moet kunnen meedoen.
4. **Onafhankelijk:** We hebben geen andere agenda dan het belang van mensen met beperkte basisvaardigheden. Deskundigheid staat voorop en we gaan voor kwaliteit. We zijn de experts op het gebied van de aanpak basisvaardigheden.
5. **Oplossingsgericht:** We focussen op onze missie: laaggeletterdheid aanpakken. We zijn daarbij creatief in het vinden van oplossingen.

Verbinding, leiderschap en richting

In 2023 pakten we op basis van de uitslagen van onder andere het medewerkerstevredenheids-onderzoek uit 2022 de thema's verbinding, leiderschap en richting op. Het managementteam ging bijvoorbeeld aan de slag met teamcoaching. Zij zetten in op eenduidigheid, samenwerking en een heldere richting voor het personeel en elkaar.

Voor onze medewerkers

Onze medewerkers zijn ons belangrijkste 'gereedschap'. Ook in 2023 werkten zij bevlogen aan onze doelstellingen. De onderlinge samenwerking verbeterde en het werkplezier groeide. Ook kregen medewerkers de kans om zich verder te ontwikkelen.

Om onze medewerkers zo goed mogelijk te ondersteunen bij het uitvoeren van hun werkzaamheden, richtte ons team bedrijfsvoering zich in 2023 onder andere op:

- Thuiswerkfaciliteiten. Veel van onze medewerkers werken thuis. We ondersteunen hen daarbij met meubels en andere materialen.
- Interne sollicitatieprocedure. Om de doorgroei van medewerkers te bevorderen en de selectie bij interne sollicitaties en voor deelname aan projecten transparant te laten verlopen, ontwikkelden we een heldere aanpak voor de interne sollicitatieprocedure.
- Externe vertrouwenspersoon. We stelden een externe vertrouwenspersoon aan om ervoor te zorgen dat medewerkers daar makkelijker gebruik van maken. Ook vergrootten we zo de vertrouwelijke manier waarop met vraagstukken wordt omgegaan. We bedanken onze 2 interne collega's die tot die tijd die rol vervulden.
- Medezeggenschap: constructieve samenwerking. De directie en de ondernemingsraad werken nauw samen. Ze doen dat op basis van vertrouwen en daadkracht. De focus ligt op het gedeelde belang van een gezonde organisatie waar medewerkers met plezier werken.
- Evaluatie Resultaat en Ontwikkelcyclus (hr-cyclus). We evalueerden de Resultaat en Ontwikkelcyclus. Daaruit bleek onder andere dat medewerkers meer richting en duidelijker zicht op hun prestatie, ontwikkeling en groei willen. De aanpassingen die daarvoor nodig zijn voeren we

begin 2024 door.

- Analyse verzuim. In samenwerking met de Arbodienst analyseerden we het verzuim, de verzuimoorzaken en mogelijke oplossingen. Op basis daarvan ontwikkelen we een nieuw contract waarin we voldoen aan de behoeften van medewerkers en managers op het gebied van verzuim en werkvermogen. We richten ons daarbij vooral op preventie. Want het realiseren van een gezonde organisatie staat hoog op de agenda.
- Salarisaanpassingen (collectief en individueel). We gingen mee met de salarisontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Mede daardoor is ons arbeidsvoorwaardenpakket eerlijk en krachtig. En lukt het om goede nieuwe medewerkers aan te trekken.

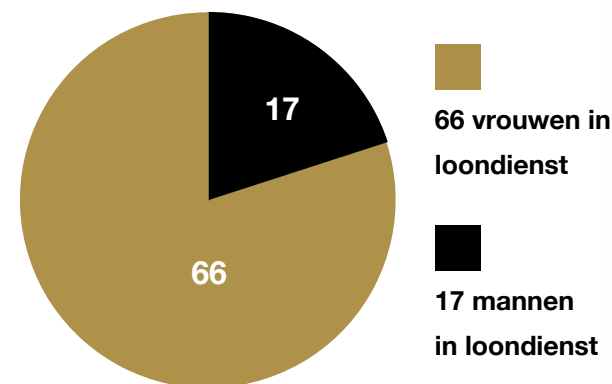
Organisatieontwikkeling

We werken als stichting in een matrixorganisatie. Daardoor zijn we in staat ons werk te organiseren over de verschillende regio's, vakgebieden en kennisdomeinen die nodig zijn voor een succesvolle aanpak basisvaardigheden. In 2023 ontwikkelden we onze organisatie verder door. Dat doen we met behulp van een doorontwikkelagenda. De ontwikkelingen richten zich op:

- Doorlopende verbetering van de aansturing van de organisatie.
- De rol van onze collega's in verschillende projecten en programma's.
- Het borgen en verbeteren van projectmatig werken.

Het team

Ons team werkt samen vol passie en energie aan het waarmaken van onze ambities. Eind 2023 stond de teller op 83 medewerkers (67 fte) in loondienst. De verhouding man/vrouw bedroeg 66 vrouwen en 17 mannen. In 2023 verlieten 19 collega's de stichting. In lijn met onze formatiedoelen was er ook nieuwe aanwas. In 2023 verwelkomden we 7 nieuwe enthousiaste vaste medewerkers. Daarnaast werkten 25 collega's op inhuurbasis. Omdat we ons werk door het hele land uitvoeren en veel collega's vanuit huis werken, investeerden we in 2023 in de verbinding tussen collega's onderling en de organisatie als geheel.

In 2023 bedroeg het ziekteverzuim gemiddeld 11,2%. Het gemiddelde is ten opzichte van 2022 gestegen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een aantal langdurig zieke collega's. Om dit gemiddelde naar beneden te brengen zetten we het actieve gezondheidsbeleid voort. Daarbij benadrukken we preventie en het voeren van het gezonde gesprek over werkbelasting, ambitie en ontwikkeling.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad (OR) heeft 5 leden. Zij komen uit verschillende teams en vormen zo een afspiegeling van de organisatie. De leden van de OR luisteren actief naar de medewerkers en delen de signalen die

ze krijgen met de directie. De OR denkt ook proactief mee over manieren om de belangen van medewerkers en de organisatie bij elkaar te krijgen. Dat leidt tot concrete voorstellen. De OR haalde bijvoorbeeld de ervaringen van medewerkers met de Resultaat en Ontwikkelcyclus op. Op basis daarvan deed de OR concrete voorstellen voor verbetering.

De OR volgde in 2023 ook de uitvoering van de doorontwikkelagenda. Deze agenda zorgt voor verbeterde focus, verbinding en leiderschap in de organisatie. Daarnaast is ziekteverzuim onder medewerkers een prioriteit voor de OR. De OR bespreekt met de arbodienst en de organisatie wat ze kunnen doen om het ziekteverzuim onder medewerkers te verlagen en te voorkomen.

Bestuur en raad van toezicht

Stichting Lezen en Schrijven (statutaire naam) is een onafhankelijke stichting, gevestigd in Den Haag. De stichting heeft een dagelijks bestuur bestaande uit een directeur-bestuurder. Daarnaast is er een raad van toezicht. Met deze inrichting onderschrijft de stichting de maatschappelijke normen voor 'goed bestuur'. De stichting hanteert daarbij de volgende uitgangspunten:

- de scheiding tussen bestuur en toezicht;
- een vastgesteld reglement voor bestuur en raad van toezicht;
- een door alle bestuursleden, medewerkers, freelancers en stagiaires ondertekende gedragscode;
- de publicatie van jaarverslagen, inclusief jaarrekeningen (inclusief controleverklaring) op de website www.lezenenschrijven.nl;
- het vrijwilligersbeleid, met daarin onder meer beschreven de activiteiten die vrijwilligers uitvoeren, de communicatie met de vrijwilligers en de mogelijke vrijwilligersvergoeding.

Bestuur

In 2023 was Geke van Velzen directeur-bestuurder van Stichting Lezen en Schrijven. Zij gaf eind 2023 aan te zullen stoppen als directeur-bestuurder van de stichting. Geke van Velzen was 6 jaar directeur-bestuurder en nam per 1 januari 2024 afscheid van de stichting. De raad van toezicht benoemde Hanneke Propitius per 1 januari 2024 als waarnemend directeur-bestuurder. De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het:

- dagelijks bestuur van Stichting Lezen en Schrijven;
- formuleren van het strategisch beleid van de stichting;
- opstellen en uitvoeren van de visie op korte en lange termijn.

De directeur-bestuurder voert samen met adjunct-directeur Antoinette de Graaf-Driesen de collegiale directie over de organisatie. De directie vormt samen met de 4 regiomanagers en de manager Innovatie, Kennis en Communicatie het managementteam (MT).

Raad van toezicht

De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid, de algemene gang van zaken van de maatschappelijke normen voor 'goed bestuur' en de algemene gang van zaken van de stichting. De raad van toezicht benoemt de directeur-bestuurder.

In 2023 bestond de raad van toezicht uit 8 leden:

- Mariëtte Hamer (voorzitter), regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld (lid en voorzitter tot 1 oktober 2023)
- Jacco Vonhof (voorzitter), voorzitter MKB-Nederland (toegetreten per 1 oktober 2023)
- Maarten Camps (vicevoorzitter), voorzitter Raad van Bestuur UWV (toegetreten per 1 januari 2023)

- Simone Heidema (vicevoorzitter en voorzitter auditcommissie), oprichter en CEO CPI Risk Finance Governance en De Buitenboordmotor
- Minchenu Maduro, pedagoog, dagvoorzitter, spreker en trainer (toegetreden per 1 januari 2023)
- Pieter Cortenbach, eigenaar van Pieter Cortenbach bestuursadvies
- Friso Douwstra (lid auditcommissie), gedeputeerde Provincie Fryslân
- Marjan Rintel, president-directeur van KLM

Eind 2022 namen Tof Thissen en Sheila Sitalsing afscheid van de raad van toezicht omdat hun laatste zittingstermijn afliep. Per 1 januari 2023 traden Maarten Camps en Minchenu Maduro toe als leden tot de raad van toezicht. Maarten Camps is per 1 april 2023 ook benoemd tot vicevoorzitter.

Mariëtte Hamer nam per 1 oktober 2023 afscheid als lid en voorzitter van de raad van toezicht. Jacco Vonhof volgde haar op en trad op 1 oktober 2023 toe als lid en voorzitter van de raad van toezicht. De raad van toezicht herbenoemde Simone Heidema en Pieter Cortenbach voor een derde en laatste termijn.

Door de gemengde samenstelling is de raad van toezicht een verbindende schakel tussen de stichting en de maatschappij. De leden spelen in hun eigen vakgebied een toonaangevende rol, zijn begaan met maatschappelijke thema's en erkennen het belang van geletterdheid. De raad van toezicht benoemt uit zijn midden 2 leden die de auditcommissie vormen. De directeur-bestuurder en toezichthouders hebben geen nevenfuncties die conflicteren met de belangen van de stichting.

Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht en de directeur-bestuurder

kwamen in 2023 4 keer bij elkaar. De auditcommissie kwam ook 4 keer bij elkaar. De raad van toezicht keurde de jaarrekening, begroting, kwartaalcijfers en het jaarplan 2024 goed. Ze werden geïnformeerd en gaven advies over nieuw op te starten projecten en programma's en de vervolgaanpak basisvaardigheden in Nederland.

Tijdens de vergaderingen stond de raad van toezicht dit jaar specifiek stil bij de volgende onderwerpen:

- De beleidsevaluatie van het programma Tel mee met Taal en de activiteiten van de stichting binnen dit programma.
- Het vervolgbeleid voor de aanpak basisvaardigheden vanaf 2025 en de vervolgstrategie van de stichting voor de jaren 2025-2028.
- De aanvraag van een instellingssubsidie voor de stichting bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)
- Het ziekteverzuim binnen de stichting en de preventie daarvan.
- De rol die ouders en scholen spelen in het voorkomen van een taalachterstand bij kinderen.
- De rol van werkgevers binnen de aanpak basisvaardigheden.

Honorering directeur-bestuurder en leden van de raad van toezicht

De leden van de raad van toezicht doen hun werkzaamheden onbezoldigd. Dat betekent dat ze er geen geld voor krijgen. De directeur-bestuurder ontvangt wel een salaris van de stichting. Haar salaris is door de raad van toezicht goedgekeurd en valt binnen de normen van de Wet normering topinkomens (WNT) voor topfunctionarissen binnen (semi)publieke organisaties. De leden van de raad van toezicht en het bestuur mogen de onkosten voor reis en verblijf en zakelijke onkosten die zijn gemaakt

ten behoeve van Stichting Lezen en Schrijven declareren.

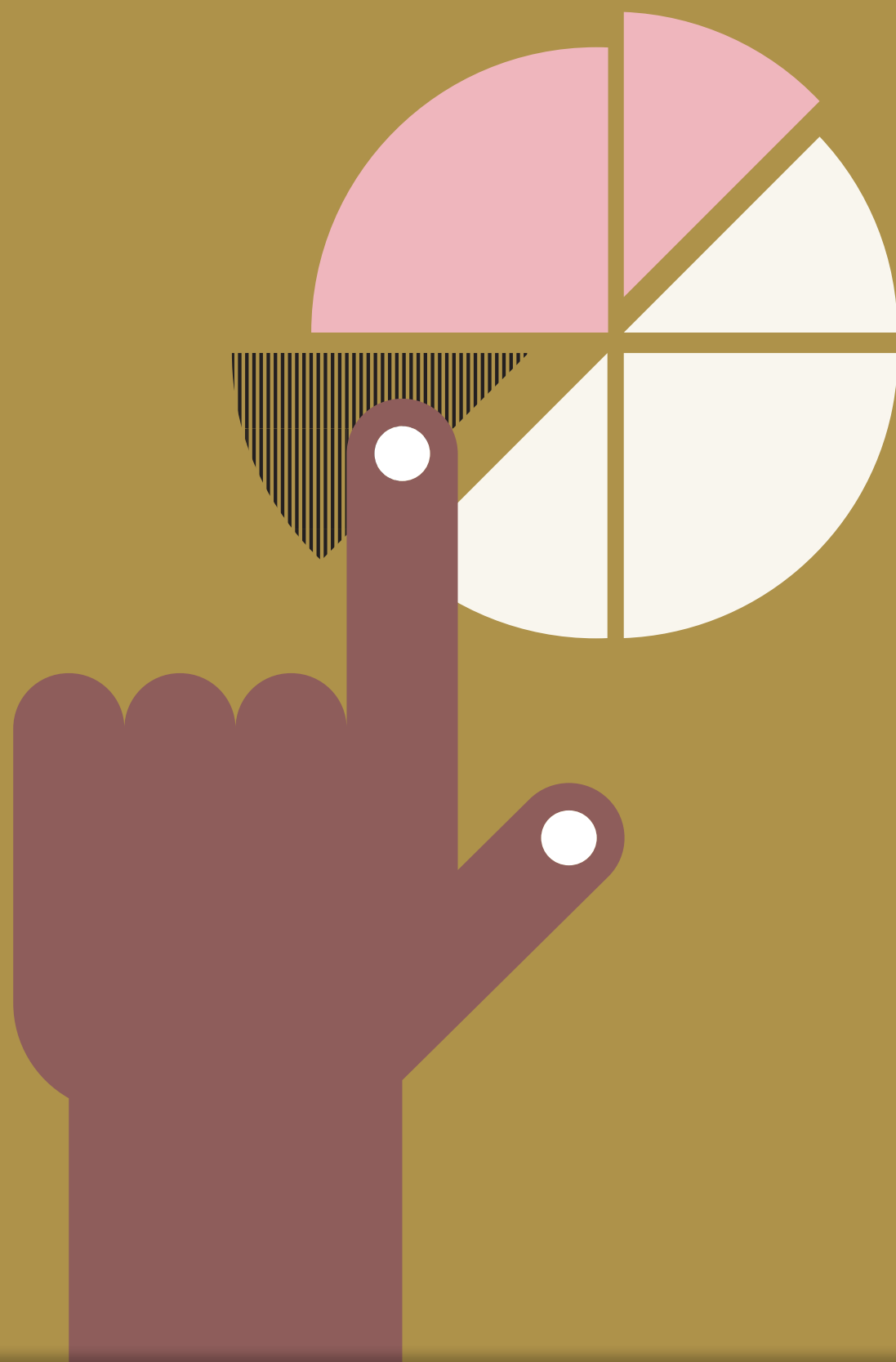
Prinses Laurentien, oprichter Stichting Lezen en Schrijven

Sinds 2001 zet H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden zich in voor de bevordering van geletterdheid. In 2004 is op haar initiatief Stichting Lezen en Schrijven opgericht. Met de oprichting wilde prinses Laurentien zoveel mogelijk partijen verbinden die al actief waren, of zouden moeten zijn, op het gebied van laaggeletterdheid. Want ondanks het hoge aantal mensen dat moeite heeft met lezen en schrijven, werd het destijds niet als serieus maatschappelijk vraagstuk erkend. In 2014 volgde Marja van Bijsterveldt de prinses op als voorzitter van Stichting Lezen en Schrijven. Prinses Laurentien zelf werd erevoorzitter, een functie die ze eind 2017 neerlegde. De stichting en haar oprichter werken nog steeds nauw samen. Zo reikt de prinses jaarlijks de Taalheldenprijs uit.

Prinses Laurentien

Financiën

Samenvatting financiële resultaten, inclusief toelichting inkomsten

Inleiding

Stichting Lezen en Schrijven is een missie gedreven organisatie en heeft geen winstoogmerk. Positieve resultaten worden gebruikt om toekomstige tegenvallers op te vangen. De hoogte van dit eigen vermogen is gebaseerd op een risicoanalyse en conform de meerjarenbegroting die door de raad van toezicht is vastgesteld. Mocht het resultaat in een jaar hoger zijn dan het bedrag dat toegevoegd moet worden aan het eigen vermogen, dan wordt een bestemmingsreserve gevormd. Die bestemmingsreserve wordt ingezet voor het maken van impact in het agenderen, adviseren of kennis ontwikkelen op het gebied van laaggeletterdheid.

Resultaat

Het was een goed jaar voor Stichting Lezen en Schrijven. We hebben meer baten ontvangen uit giften en fondsenwerving dan begroot. Ook hebben we in 2023 veel activiteiten op het gebied van kennis en innovatie gerealiseerd. Hierop konden we in 2023 meer inzetten dan andere jaren, omdat we hier in 2021 een bestemmingsreserve voor hebben gevormd. Deze extra inzet op kennis en innovatie en besteding van de bestemmingsreserve leiden tot een begroot negatief resultaat. Er was een negatief resultaat begroot van € 214.070. We realiseerden in 2023 een negatief resultaat van € 161.424. Dat is daarmee € 52.646 positiever dan begroot.

Baten

We financieren onze activiteiten met publieke en private baten. De verdeling van deze baten is 85% publiek (o.a. overheidssubsidies) en 15% privaats

(o.a. giften van bedrijven en loterijen). We realiseren onze baten in projecten die bijdragen aan onze missie en visie. Onze baten kennen drie soorten:

- Baten ter dekking van de personeels- en organisatiekosten;
- Baten ter dekking van materiële projectkosten;
- Baten uit giften en fondsenwerving.

Baten ter dekking van de personeels- en organisatiekosten

Binnen al onze projecten begroten en verantwoorden we onze inzet middels uren schrijven. Zodoende hebben we bij de begroting 2023 vooraf een kostprijs vastgesteld die onze personeels- en organisatiekosten dekt. Deze kostprijs is afhankelijk van 2 variabelen, namelijk de totaal verwachte personeels- en organisatiekosten enerzijds en anderzijds het totaal verwachte uren op al onze projecten.

We ordenen onze projecten in 2 categorieën, die elk een eigen uurprijs kennen.

- Projecten en programma's gefinancierd door middel van subsidies;
- Overige projecten.

Binnen subsidies geldt de regel dat we achteraf alleen onze werkelijke kostprijs mogen verantwoorden. Voor subsidies zijn lasten en baten dan ook altijd gelijk.

Binnen overige projecten wordt de prijs bepaald door de afspraken die we met de opdrachtgever maken in een projectvoorstel. Door het uitvoeren van deze projecten bouwen we een klein budget aan eigen middelen op. Dat stelt ons in staat om andere niet-volledig-dekkende projecten toch uit te voeren.

Ook kunnen we hiermee een eigen financiële bijdrage

leveren aan projecten waar de opdrachtgever dat vraagt (cofinanciering).

Baten ter dekking van materiële projectkosten

In veel van onze projecten maken we out-of-pocket kosten. Deze kosten nemen we op in de begrotingen van de projecten en belasten we 1 op 1 door naar de opdrachtgever. Het resultaat hierop is dan ook altijd 0.

Baten uit giften en fondsenwerving

Onder giften en baten uit fondsenwerving vallen de baten die we als ongeoormerkt aanmerken en bijdragen voor projecten. We besteden deze baten aan agendering, projecten en activiteiten die niet volledig gefinancierd worden vanuit subsidies en die we toch uitvoeren om impact te maken.

Realisatie 2023

De som van de totale baten in 2023 bedraagt € 9.639.364. Dat is € 406.303 lager dan in 2022 en € 599.265 lager dan begroot voor 2023. We maakten minder uren dan beoogd met name door een hoger dan begroot ziekteverzuim. Hieronder gaan we nader in op de verschillen tussen realisatie en begroting.

De afwijking ten opzichte van de begroting wordt grotendeels veroorzaakt door de volgende factoren:

- Ten eerste realiseerden we lagere inkomsten binnen onze subsidies en uit nieuwe projecten. Dit komt voornamelijk doordat we te ambitieus waren in onze ambities en onvoldoende ruimte hadden in onze uren door onder andere het hogere ziekteverzuim om alle ambities in 2023 te realiseren.
- Ten tweede startten we minder nieuwe projecten dan begroot. Onze ambitie lag om voor € 1.000.000 aan nieuwe projecten. Hiervan hebben we € 145.618 niet weten te realiseren.

Subsidiebaten (projecten)

De subsidiebaten bedragen in 2023 € 8.248.616. Deze subsidies zijn voornamelijk bestemd voor: het programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten, het programma Expertisepunt Basisvaardigheden, project Taal werkt!, project Digitaler naar werk, project Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten (projecten)

Sinds 2020 zetten we naast de subsidiestroom meer in op projecten en opdrachten om daarmee onze inkomsten te diversificeren. De baten als tegenprestatie bedragen in 2023 € 511.743. Ten opzichte van 2022 is deze categorie gegroeid met circa een ton.

Giften en baten uit fondsenwerving

Onder giften en baten uit fondsenwerving vallen de baten die we als ongeoormerkt aanmerken en bijdragen voor projecten. Hiervan zijn de baten van de Nationale Postcode Loterij de hoogste. Deze baten bedragen in 2023 € 696.831. We besteden deze baten aan agendering, projecten en activiteiten die niet volledig gefinancierd worden vanuit subsidies. De jaarlijkse bijdrage bedraagt in 2023 € 300.000. In 2022 bedroeg deze bijdrage ook € 300.000, echter hebben we toen € 200.000 verantwoord, omdat de hogere bijdrage pas na de afronding van het jaarrekening proces van 2022 bekend werd gemaakt door de Nationale Postcode Loterij. Zodoende hebben we de extra bijdrage van € 100.000 over 2022 in 2023 besteed en verantwoord, we deze ook in 2023.

Daarnaast verantwoorden we in 2023 een bedrag van € 259.144 vanuit de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij voor projecten Gamificatie en serious games en Libello – Extra makkelijk te lezen.

In 2023 bedraagt de aanvullende opbrengst van de Vriendenloterij uit de kwartaalaftochten van verkoop van loten en extra trekkingen € 37.687.

Naast de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij ontvangen we jaarlijks € 30.000 van Achmea en hebben we in 2023 een bedrag van € 30.000 ontvangen van ASR en PostNL. Ook hebben we bedragen ontvangen van Lingo VIPS en de Lionsclub. Deze baten verantwoorden we ook onder de giften en baten uit fondsenwerving.

Lasten

De totale lasten bedragen in 2023 € 9.814.059. Deze lasten bestaan uit personeels- en organisatiekosten en materiële projectkosten. De gerealiseerde lasten zijn € 638.640 lager dan begroot. Hieronder gaan we nader in op dit verschil.

Personeels- en organisatiekosten

De personeels- en organisatiekosten bedragen in 2023 € 7.979.789. Dit is € 28.685 hoger dan begroot, voornamelijk door hogere personeelskosten door de inhuur van derden om ziek geworden medewerkers te vervangen.

In 2023 besteedden we ruim 88% van onze loon- en personeelskosten rechtstreeks aan onze missie.

Materiële projectkosten

De gerealiseerde materiële kosten bedragen in 2023 € 1.834.269. Dit is € 667.326 lager dan begroot en komt zowel voor binnen onze subsidies als projecten. De uitgaven die in 2023 nog niet zijn gedaan, zullen we in de latere jaren realiseren.

Beleggingen

We beleggen niet met onze gelden en hebben geen beleggingsbeleid.

Reserves en fondsen

We besteden zoveel mogelijk van onze middelen direct aan de doelstellingen. De eventueel positieve resultaten vloeien naar de reserves.

We hebben een algemene reserve en een drietal bestemmingsreserves op de balans staan. Deze dienen met name om toekomstige risico's af te dekken en te zorgen voor een financieel gezonde en stabiele organisatie. Hier ligt een risicoanalyse aan ten grondslag. De bestemming van het resultaat volgt de meerjarenbegroting 2020-2024 en is vastgesteld door de raad van toezicht.

Algemene reserve

Opgebouwd om potentieel risico op te vangen zoals:

- Stopzetten subsidies vanuit OCW met opheffing stichting tot gevolg.
- Productiviteitsverlies met niet-dekkende tarieven tot gevolg.

Als buffer om dit risico het hoofd te bieden verwachten wij per 1 januari 2025 een algemene reserve van € 1.287.000 nodig te hebben. Hier ligt een gedegen berekening aan ten grondslag, die past bij het meerjarenplan dat door de raad van toezicht is vastgesteld. Op dit moment is er € 1.187.028 beschikbaar in de algemene reserve. Deze wordt in 2024 aangevuld tot het gewenste niveau. Het bestuur van Stichting Lezen en Schrijven heeft volledig vertrouwen in het bereiken van de algemene reserve tot gewenst niveau.

Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves zijn bestemd voor specifieke doelstellingen in de komende jaren, zoals vastgelegd in de begroting. Deze middelen zijn voornamelijk bestemd voor eventuele kosten van een verhuizing na afloop van het huurcontract van het huidige hoofdkantoor en aanschaf van

software voor de bedrijfsvoering. Daarnaast hebben we na de Jaarrekening 2021 een aanvullende bestemmingsreserve (€ 320.937) gevormd om laaggeletterdheid te blijven agenderen en hierop kennis te ontwikkelen en te innoveren. We hebben bij de begroting 2023 goedkeuring gekregen van de raad van toezicht om dit in 2023 te besteden.

De extra bijdrage van de Nationale Postcode Loterij in 2023 leidt ertoe dat we opnieuw een dotatie doen aan ons kennis- en innovatiefonds binnen de bestemmingsreserve van € 75.000. We zullen dit bedrag direct besteden in 2024 aan agendering en kennis en innovatie.

Op dit moment is er € 275.000 beschikbaar in de bestemmingsreserves. De verdeling naar de bestemmingen is eind 2023 als volgt:

- Bestemmingsreserves:
- ten behoeve van verhuizing / verbouwing: € 150.000
 - ten behoeve van kritische software: € 50.000
 - ten behoeve van kennis en innovatiefonds: € 75.000

Jaarlijks zijn de mogelijke onttrekkingen uit deze bestemmingsreserve onderwerp van gesprek met de raad van toezicht bij de behandeling van de begroting. Zo onttrekken we in 2024 het kennis en innovatiefonds ad € 75.000 om laaggeletterdheid te blijven agenderen, kennis te ontwikkelen en te innoveren.

Bestemmingsfonds

Het saldo van het bestemmingsfonds (€ 7.500) is bestemd voor de uitreiking van de Taalheldenprijzen 2023 in september 2024. Deze bijdrage is mogelijk gemaakt door Achmea.

Risico's en onzekerheden

We bouwen de komende jaren de algemene reserve uit om de impact van risico's en onzekerheden op de financiële positie van de stichting het hoofd te bieden. Bij de presentatie van ons meerjarenplan aan de raad van toezicht in april 2020 hebben we een uitgebreide risicoanalyse uitgevoerd in het kader van de gewenste omvang van de algemene reserve. De belangrijkste onzekerheden bestonden hier uit het eventueel wegvallen van de ALG-subsidie, maar ook uit eventueel productiviteitsverlies. Productiviteitsverlies kan leiden tot niet dekkende tarieven. Deze onzekerheden kunnen tot gevolg hebben dat we moeten krimpen in personeel. Het risico bestaat dan dat we onze doelstellingen niet halen. Overige onzekerheden uit de risicoanalyse bestonden uit de eventuele noodzaak van cofinanciering voor het verkrijgen van subsidies, potentiële P&R risico's en potentiële onderzoekskosten die niet extern gefinancierd kunnen worden maar kritisch zijn voor de stichting.

Om deze financiële risico's af te dekken en te beheersen, maken we met al onze opdrachtgevers afspraken over (wettelijke) verplichtingen, de monitoring van resultaten en verantwoording. Door interne procedures zorgen we ervoor dat we hieraan kunnen voldoen. De projectbudgetten worden gemonitord volgens een planning & control-cyclus. Periodiek wordt met de budgethouders gekeken naar de begroting, de realisatie ten opzichte van de begroting en de verwachte kosten voor de komende periode. Ook vindt er een koppeling plaats tussen de inhoudelijke voortgang en de financiële realisatie. Net als in 2022 heeft de directie in 2023 met de interne opdrachtgevers afzonderlijk kwartaalgesprekken gevoerd en zo de belangrijkste risico's gemonitord.

Voor het programma Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten maakten we in 2023 elk kwartaal een inhoudelijke en financiële voortgangsrapportage op, die we met de stuurgroep vanuit de ministeries bespreken.

In 2024 lopen onze grootste subsidies af. Zodoende zijn we eind 2023 gestart met een herijking van onze strategie. Tegelijkertijd zal er een nieuwe meerjarenbegroting worden opgesteld, waarvan een nieuwe risicoanalyse en berekening van de hoogte van de reserves onderdeel uitmaakt.

Koers uitzetten

We zijn volop aan de slag met het uitvoeren van het meerjarenplan 2020-2024. Daarin voorzien we de komende jaren meer diversiteit in de geldstromen, zodat we minder afhankelijk zijn van de subsidie Aanpak laaggeletterdheid in gemeenten. Het doel hierbij is om ook in de toekomst een landelijk relevante organisatie te blijven, want ons werk om laaggeletterdheid te voorkomen en aan te pakken is nog niet klaar. Daarnaast willen we een duurzame en financieel gezonde organisatie zijn en blijven.

We zijn ambitieus in het realiseren van nieuwe projecten, op verschillende thema's en zetten er ons hard voor in om deze gefinancierd te krijgen. We richten ons met name op meerjarige programma's en projecten, gefinancierd door subsidies van de Rijksoverheid. Daarnaast richten we ons voor circa 10% van onze begroting op korter lopende projecten, gefinancierd door publieke en private geldschietters en opdrachtgevers. We behouden hiervoor een vaste kern aan waardevol personeel. Dit brengt vanzelfsprekend risico's met zich mee, die we goed in zicht houden. We verwachten wederom meer nieuwe projecten in 2024. Daarnaast sturen we op de realisatie en uitputting van de subsidie Aanpak

laaggeletterdheid in gemeenten, besteden we onze giften en brengen we de plannen vanuit het kennis en innovatiefonds ten uitvoering.

De begroting 2024 is als volgt samengevat:

Totale baten: € 9.819.487

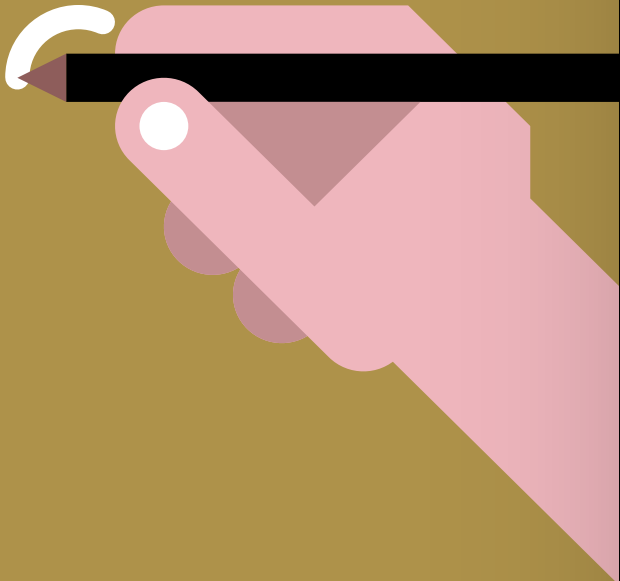
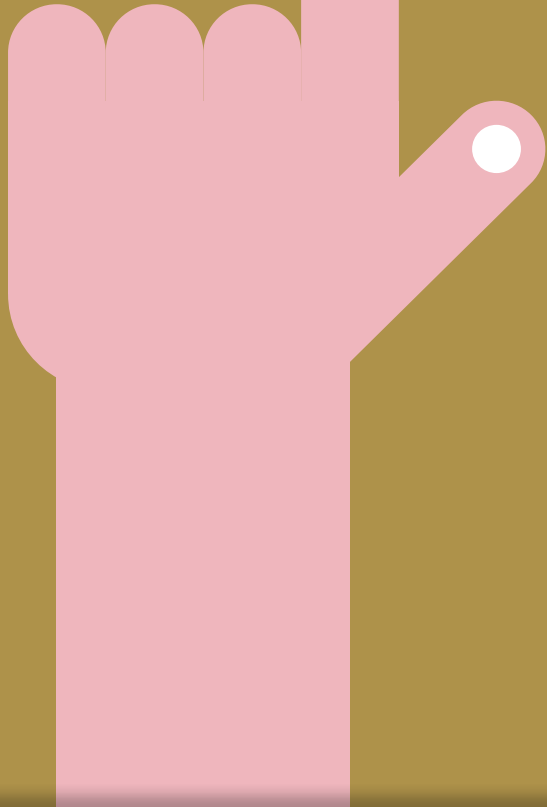
Totale lasten: € 9.761.939

Verwacht resultaat: € 57.548

Dit resultaat volgt het meerjarenplan 2020-2024.

Jaarrekening

13853

Balans per 31 december 2023

ACTIVA (IN €)	31.12.2023	31.12.2022
VASTE ACTIVA		
Materiële en immateriële vaste activa		
Verbouwingen	12.636	36.102
Inventaris	14.132	29.013
Computers	70.922	79.494
Software	0	4.702
	97.692	149.310
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorderingen		
Nog te ontvangen bedragen	498.991	275.716
Debiteuren	341.171	119.128
Overige vorderingen en overlopende activa	91.039	135.961
	931.202	530.805
Liquide middelen	2.073.534	2.931.927
TOTAAL ACTIVA	3.102.428	3.612.042
PASSIVA (IN €)	31.12.2023	31.12.2022
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve	1.187.028	1.127.516
Overige reserve	-	-
Bestemmingsreserve	275.000	495.937
Bestemmingsfonds (t.b.v. TaalHeldenprijs)	7.500	7.500
	1.469.528	1.630.953
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Crediteuren	283.255	356.005
Belastingen en premies sociale verzekeringen	97.439	35.514
Overlopende passiva	435.765	614.066
Overige schulden	816.443	975.503
	1.632.900	1.981.089
TOTAAL PASSIVA	3.102.428	3.612.042

Staat van baten en lasten

BATEN EN LASTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
BATEN			
Subsidiebaten	8.248.616	8.625.022	9.095.342
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	511.743	782.609	413.562
Giften en baten uit fondsenwerving	879.006	830.998	536.764
SOM VAN DE TOTALE BATEN	9.639.364	10.238.629	10.045.667
LASTEN			
Personeels- en organisatiekosten			
<i>Personeelskosten</i>			
Loonkosten (inclusief sociale lasten en pensioenen)	6.412.509	6.331.000	6.240.220
Overige personeelskosten	921.350	654.000	1.085.224
	7.333.860	6.985.000	7.325.444
<i>Organisatiekosten</i>			
Kantoorlasten	204.663	317.000	191.872
Algemene lasten	182.741	358.925	212.024
Overige lasten	15.922	18.500	16.557
Afschrijvingen	77.925	82.679	92.095
Huisvestingslasten	164.678	189.000	127.895
	645.930	966.104	640.443
Totaal personeels- en organisatiekosten	7.979.789	7.951.104	7.965.888
<i>Materiele projectkosten</i>			
Materiele projectkosten	1.834.269	2.501.595	1.970.016
SOM VAN DE LASTEN	9.814.059	10.452.699	9.935.904
Saldo financiële baten en lasten	13.270	-	-6.567
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-161.424	-214.070	103.196
<i>Resultaatbestemming</i>			
Mutatie algemene reserve	59.513	81.867	53.196
Mutatie overige reserves	-	-	-
Mutatie bestemmingsreserves	-220.937	-295.937	50.000
Mutatie bestemmingsfonds	-	-	-
	-161.424	-214.070	103.196

Kasstroomoverzicht

KASSTROOMOVERZICHT (IN €)	31.12.2023	31.12.2022
Nettokasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat	-161.424	103.196
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	77.925	92.095
Veranderingen in het werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	-400.397	106.322
Mutatie crediteuren	-72.751	144.138
Mutatie belastingen en premies sociale verzekeringen	61.924	-13.929
Mutatie overlopende passiva	-178.301	106.428
Mutatie overige schulden	-159.063	-1.040.106
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		
Nettokasstroom uit operationele activiteiten	-832.086	-501.857
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Mutatie financiële vaste activa	-	-
Investerings in immateriële vaste activa	-	-
Investerings in materiële vaste activa	-26.307	-53.397
Desinvesterings in materiële vaste activa	-	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-26.307	-53.397
Mutatie liquide middelen	-858.393	-555.254

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

SAMENSTELLING GELDMIDDELEN (IN €)	31.12.2023	31.12.2022
Geldmiddelen per 1 januari	2.931.927	3.487.182
Mutatie liquide middelen	-858.393	-555.254
Geldmiddelen per 31 december	2.073.534	2.931.927

Toelichting op de balans

Algemeen

Stichting Lezen en Schrijven is gevestigd in Nederland. Vestigingsplaats van de organisatie is Bezuidenhoutseweg 60 te Den Haag. Nummer Kamer van Koophandel: 27263438 BTW no.:8143.94.309.B.01. De stichting heeft de status van algemeen nut beogende instelling (ANBI). Bij het opstellen van de jaarrekening is aangesloten bij de Richtlijn 640 voor organisaties-zonder-winststreven. De toegepaste waarderingsgrondslagen gaan uit van de historische kosten en de continuïteit van de stichting. De activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, opgenomen tegen nominale waarde.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële en Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd op het bedrag van de bestede kosten verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De jaarlijkse afschrijvingen bedragen een vast percentage van de bestede kosten, zoals gespecificeerd in de toelichting op de balans.

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de een economische levensduur van 5 jaar en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Vanwege de duur van het huurcontract aan de bezuidenhoutseweg (5 jaar) wordt ook de verbouwing over 5 jaar afgeschreven. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Afschrijvingspercentages bedragen:

Software	20%
Verbouwingen	20%
Computers	20%
Inventaris	20%

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, en eventueel onder aftrek van voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan 12 maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde tenzij anders is bepaald.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen. De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn. Baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten

Alle baten worden verantwoord naar mate van de realisatie van de activiteiten waarvoor deze zijn verleend.

Bestedingen aan de doelstellingen

Hieronder zijn begrepen de direct aan de activiteiten te relateren lasten. De lasten van de projecten worden toegerekend aan de periode waar deze betrekking op hebben.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op de (im)materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Eventuele boekwinsten en boekverliezen bij verkoop van (im)materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Activa

Vaste Activa

MATERIËLE EN IMMATERIELE VASTE ACTIVA (IN €)	MATERIELE VASTE ACTIVA			IMMATERIELE VASTE ACTIVA	
	VERBOUWINGEN	INVENTARIS	COMPUTERS	SOFTWARE	TOTAAL
1-1-2023					
Cumulatieve aanschafwaarde	117.329	150.610	417.420	173.107	858.466
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-81.226	-121.598	-337.926	-168.406	-709.156
Boekwaarde	36.102	29.013	79.494	4.702	149.310
bij: Investerings	-	-	26.307	-	26.307
af: Desinvesteringen		-	-	-	-
Afschrijvingen	-23.466	-14.880	-34.878	-4.701	-77.925
Afschrijvingen desinvesteringen		-		-	-
	-23.466	-14.880	-8.571	-4.701	-51.618
31-12-2023					
Cumulatieve aanschafwaarde	117.329	150.610	443.727	173.107	884.773
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-104.692	-136.478	-372.804	-173.107	-787.081
Boekwaarde	12.636	14.132	70.922	0	97.692

In 2023 hebben we geïnvesteerd in nieuwe laptops.

Vlottende activa

VORDERINGEN (IN €)	31-12-2023	31-12-2022
Nog te ontvangen bedragen		
Nog te ontvangen projectsubsidies	-	65.327
Overige nog te ontvangen bedragen	498.991	210.390
	498.991	275.716
Ten opzichte van 2022 is het bedrag aan nog te ontvangen bedragen hoger. Dit komt omdat we voor de Nationale PostcodeLoterij een hogere jaar afdracht verwachten. Daarnaast hebben we meer onderhanden werk in projecten.		
Debiteuren		
Debiteuren	341.171	119.128
	341.171	119.128
Het debiteurensaldo ligt ultimo 2023 hoger dan in 2022. Dit komt omdat we in grotere mate facturen versturen voor onze projecten.		
Overige vorderingen en overlopende activa		
Vooruitbetaalde projectkosten	9.567	9.353
Vooruitbetaalde overige bedragen	81.060	126.187
Overige vorderingen	413	420
	91.039	135.961
De overige vorderingen liggen ultimo 2023 lager dan in 2022. Dit komt omdat we binnen de organisatiekosten voor een aantal verzekeringen de factuur voor 2024 nog niet in 2023 hebben ontvangen.		
Totaal vorderingen	931.202	530.805
LIQUIDE MIDDELEN (IN €)	31-12-2023	31-12-2022
Rekening-courant	259.827	63.038
Spaarrekeningen	1.813.707	2.868.889
Totaal liquide middelen	2.073.534	2.931.927

Passiva

EIGEN VERMOGEN (IN €)	01-01-2023	TOEVOEGING	ONTREKKING	31-12-2023
Algemene reserve	1.127.516	59.513	-	1.187.028
Bestemmingsreserves:				
t.b.v. verhuizing / verbouwing	125.000	25.000	0	150.000
t.b.v. kritische software	50.000	-	0	50.000
t.b.v. kennis en innovatiefonds	320.937	75.000	320.937	75.000
Bestemmingsfonds	7.500	7.500	7.500	7.500
Totaal reserves per 31 december	1.630.953	167.013	328.437	1.469.528

In april 2020 heeft de Raad van Toezicht ons meerjarenplan met de daarbij behorende opbouw van de reserves “In april 2020 heeft de Raad van Toezicht ons meerjarenplan met de daarbij behorende opbouw van de reserves vastgesteld. De reserves worden opgebouwd om onze belangrijkste risico’s af te dekken. We volgen deze lijn voor het resultaat 2023. In 2023 hebben we volgens begroting het kennis en innovatiefonds bestemd.

In februari 2024 ontvingen wij het mooie bericht dat de jaar afdracht van de NPL over 2023 €300.000 zal bedragen. We zullen het extra resultaat (€75.000) opnemen in het kennis en innovatiefonds.

KORTLOPENDE SCHULDEN (IN €)	31-12-2023	31-12-2022
Crediteuren	283.255	356.005
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	199	157
Omzetbelasting	97.240	35.357
	97.439	35.514
De omzetbelasting kent ultimo 2023 een toename ten opzichte van 2022. Dit komt omdat we in toenemende mate projecten doen met BTW-plicht.		
Overlopende passiva		
Nog te betalen projectlasten	35.169	151.606
Vakantiegeld en vakantiedagen	373.771	384.345
Nog te betalen beheer- en organisatiekosten	13.845	79.453
Overige nog te betalen lasten	12.979	-1.339
	435.765	614.066
De nog te betalen projectlasten zijn lager dan in 2022. Dit komt omdat het saldo van onze openstaande verplichtingen ultimo 2023 lager lag dan in 2022.		
Overige schulden		
Vooruitontvangen en nog te besteden middelen	801.431	946.552
Nog terug te betalen bedragen projecten	15.012	23.409
Overig nog te betalen bedragen	-	-
Vooruit gefactureerde bedragen	-	5.542
	816.443	975.503
De overige schulden zijn in 2023 afgenomen. Dit komt omdat de voorschotten gedurende de subsidieperiode van onze grootste programma Aanpak Laaggeletterdheid Gemeenten afnemen.		
Totaal kortlopende schulden	1.632.900	1.981.089

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Als penvoerder ontvangen voorschotten voor subsidies

Stichting Lezen en Schrijven is penvoerder voor de subsidie Vrijwilligersaanpak. Dit houdt in dat deze subsidie aan Stichting Lezen en Schrijven ter beschikking staat, maar daarnaast ook Stichting Het Begint met Taal (HBT) meewerkt aan de doelstellingen uit de subsidie. LES heeft hiervoor een samenwerkingsovereenkomst opgesteld met HBT, waarin afspraken staan opgenomen over rechten en plichten van alle partijen zoals opgenomen in de subsidie aanvraag. Omdat de subsidies aan LES ter beschikking staan nemen we de totale bedragen op in de staat van Baten en Lasten. De door HBT gemaakte projectlasten in deze jaarrekening bedragen € 9.871,74.

Toelichting op de staat van baten en lasten

BATEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Subsidiebaten			
Aanpak Laaggeletterdheid Gemeenten	7.094.714	7.207.742	8.038.524
Expertisepunt Basisvaardigheden	351.589	372.022	267.245
Taal Werkt!	257.850	392.790	-
Digitaler naar werk	149.960	143.474	191.697
Gemeentelijke Gezinsaanpak	89.640	86.520	96.360
MKB - Actielab	84.308	77.601	49.431
Vrijwilligersaanpak	83.453	118.284	119.192
Startpunt ik wil leren	77.331	115.064	100.067
Taalvriendelijkheid op de Werkvloer	5.000	-	98.400
Taalschatten	-	-	58.274
Overige subsidiebaten	54.771	111.525	76.152
	8.248.616	8.625.022	9.095.342
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten			
	511.743	782.609	413.562
Giften en baten uit fondsenwerving			
Nationale PostcodeLoterij en VriendenLoterij	696.831	672.063	443.128
Achmea	30.000	30.000	30.000
ASR	30.000	-	-
PostNL	30.000	-	-
Lingo VIPS (Talpa TV)	22.920	-	-
Lionsclub	22.120	-	-
Overige bedrijven	4.332	113.935	45.238
Particulieren	42.802	15.000	18.398
	879.006	830.998	536.764
SOM VAN DE TOTALE BATEN	9.639.364	10.238.629	10.045.667

In 2023 waren de bestedingen binnen het programma Aanpak Laaggeletterdheid Gemeenten lager dan in 2022. Dit komt voornamelijk doordat het programma een jaarlijks afnemend verloop kent. We hebben in dit programma in 2023 nagenoeg onze begroting gehaald (98,4%).

Naast de subsidies zijn we in 2023 weer in hogere mate projecten en opdrachten gaan doen. Dit verklaart het verschil ten opzichte van 2022 op de post ‘Baten als tegenprestatie’.

De giften en baten uit fondsenwerving zijn gestegen ten opzichte van 2022. Deze stijging komt voort uit zowel loterijorganisaties, alsmede bedrijven en particulieren.

Ten opzichte van de begroting hebben we minder materiële kosten op projecten verantwoord, dit verklaart de lagere totale baten ten opzichte van de begroting.

Personeelskosten

Lasten (in €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Loonkosten (inclusief sociale lasten en pensioenen)			
Lonen en salarissen	5.143.419	4.549.378	5.004.009
Sociale lasten	878.352	1.240.006	845.043
Pensioenlasten	390.738	541.616	391.167
	6.412.509	6.331.000	6.240.220
Overige personeelslasten			
Opleidingskosten	25.415	135.000	118.935
Inhuur derden	641.712	330.000	720.620
Onkosten- en reiskostenvergoedingen	126.448	79.000	103.583
Verzekeringen ziektewet	24.916	25.000	24.571
Arbokosten	43.999	35.000	69.973
Inkoop kantine	1.653	7.500	4.325
Kosten RvT	6.147	2.500	787
Kosten OR	9.361	10.000	9.322
Werving en selectie	41.699	30.000	23.248
Overige personeelskosten	-	-	9.860
	921.350	654.000	1.085.224
Totaal personeelskosten	7.333.860	6.985.000	7.325.444
(in FTE)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Gemiddeld in dienst	73,6	73,3	77,3
Gemiddelde personeelslasten per FTE bedragen:	€ 90.948	€ 90.791	€ 85.488

De gemiddelde formatie over 2023 ligt nagenoeg op het niveau van de begroting. Dit geldt ook voor de gemiddelde personeelslasten per FTE.

Vanwege een hoog ziekteverzuim en benodigde externe expertise op projecten is de inhuur derden in 2023 hoger dan begroot.

Organisatiekosten

KANTOORLASTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Automatiseringslasten	166.710	250.000	148.131
Telefoon	27.414	50.000	27.481
Overige kantoorlasten	10.539	17.000	16.261
	204.663	317.000	191.872

De kantoorlasten zijn achtergebleven ten opzichte van de begroting. Dit komt voornamelijk door minder beheerkosten op locatie. Binnen de algemene lasten hebben we minder kosten gerealiseerd. We hebben hierin te ruim begroot en hebben voor 2024 de begroting hierop aangepast.

ALGEMENE LASTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Administratiekosten	69.995	95.000	73.194
Accountantskosten	39.954	45.000	30.374
Advieskosten	54.306	90.000	86.513
Overige algemene kosten	18.486	128.925	21.943
	182.741	358.925	212.024

OVERIGE LASTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
overige lasten	15.922	18.500	16.557
	15.922	18.500	16.557

AFSCHRIJVINGEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Verbouwingen	23.466	23.466	23.466
Inventaris	14.880	21.880	15.694
Computers	34.878	32.632	40.472
Software	4.701	4.701	12.462
	77.925	82.679	92.095

HUISVESTINGSLASTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Huur onroerende zaken	145.127	170.000	111.685
Schoonmaaklasten	16.168	18.000	15.369
Overige huisvestingslasten	3.383	1.000	841
	164.678	189.000	127.895

In de begroting 2023 hielden we door de hoge inflatie rekening met een grotere huurverhoging dan uiteindelijk gerealiseerd.

TOTAAL ORGANISATIEKOSTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Totaal organisatiekosten	645.930	966.104	640.443

TOTAAL PERSONEELS- EN ORGANISATIEKOSTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Totaal personeels- en organisatiekosten	7.979.789	7.951.104	7.965.888

MATERIELE PROJECTKOSTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Reis- verblijfskosten	140.340	95.000	114.984
Websites en platforms	122.235	146.789	146.320
Materialen: bestellingen en verspreiding	141.624	217.740	300.204
Innovatie	44.575	40.000	83.305
Materialen: onderhoud	53.550	140.000	28.095
Lokale activiteiten en huisvesting	108.919	78.000	76.537
Kennisopbouw en uitwisseling kennis	302.343	352.130	378.998
Extra Trainingen	42.879	70.000	40.961
Overige projectkosten	877.804	1.285.908	723.349
Kosten aan andere projecten	0	76.028	77.264
	1.834.269	2.501.595	1.970.016

Bij de begroting 2023 hadden we de hoop meer werkzaamheden te verrichten waarvoor materiële projectkosten nodig waren. In de loop van 2023 hebben van het ministerie van OCW goedkeuring gekregen om voor ons ALG programma €300.000 aan budget voor materiële kosten over te hevelen naar personele kosten. Dit komt omdat er vanuit het programma in 2023 meer personele inzet werd gevraagd.

SOM VAN DE LASTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
som van de lasten	9.814.059	10.452.699	9.935.904

SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN (IN €)	REALISATIE 2023	BEGROTING 2023	REALISATIE 2022
Rentebaten/lasten	14.645	-	-10.428
Financiële kosten	-1.375	-	3.861
	13.270	-	-6.567

Bij de begroting 2023 was het nog onzeker of we rentebaten konden verwachten. De realisatie laat zien dat we in 2023 weer positieve rente op onze spaarrekeningen ontvingen.

Bezoldiging van (voormalige) bestuurders en commissarissen

De beloning van de directie ligt onder de maximale bezoldiging 2023 (€ 223.000) welke is opgenomen in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) zoals deze door het ministerie OCW in haar subsidievoorwaarden gesteld.

G. van Velzen is per 7 januari 2018 als topfunctionaris in het kader van de WNT aangemerkt.
A. de Graaf-Driesen is per 1 april 2020 als topfunctionaris in het kader van de WNT aangemerkt.
De leden van de Raad van Toezicht zijn formeel ook topfunctionaris maar zijn onbezoldigd.
De leden van de Raad van Toezicht declareren geen onkosten.

1 : Bezoldiging topfunctionarissen

NAAM: G. VAN VELZEN	2023	2022
Functiegegevens	Directeur/ bestuurder	Directeur/ bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,95	0,95
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 150.460	€ 138.535
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.472	€ 11.523
Subtotaal	€ 164.932	€ 150.058
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 211.850	€ 205.200
Overschrijding	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging	€ 164.932	€ 150.058

A. DE GRAAF-DRIESEN	2023	2022
Functiegegevens	Adjunct-Directeur	Adjunct-Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1/1-31/12	1/1-31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,90	0,90
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 113.500	€ 101.915
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.200	€ 13.764
Subtotaal	€ 127.700	€ 115.679
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 200.700	€ 194.400
Overschrijding	n.v.t.	n.v.t.
Totale bezoldiging	€ 127.700	€ 115.679

2: Uitkeringen wegens beeindiging dienstverband aan topfunctionaris met dienstbetrekking

Dit is niet aan de orde geweest.

3: Naam topfunctionaris

Naam topfunctionaris	Functie
J. Vonhof	lid raad van toezicht, voorzitter
M. Camps	lid raad van toezicht
M. Maduro	lid raad van toezicht
M. Rintel	lid raad van toezicht
S. Heidema	lid raad van toezicht
P. Cortenbach	lid raad van toezicht
F. Douwstra	lid raad van toezicht

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de raad van toezicht van Stichting Lezen & Schrijven.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Lezen & Schrijven te 'S-GRAVENHAGE gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Lezen & Schrijven op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en de Regeling Controleprotocol WNT 2023. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Lezen & Schrijven zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Wamberg Offices
Wamberg 37
1083 CW Amsterdam
020 571 23 45

info@dubois.nl
www.dubois.nl
34374865

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag, in overeenstemming met RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en de bepalingen van en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen, of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de organisatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de organisatie;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaet zijn, moeten wij onze controleverklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

3

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 23 mei 2024

Dubois & Co. Registeraccountants

Digitaal ondertekend door A.P. Buteijn RA
A.P. Buteijn RA

4

Colofon

Dit is een publicatie van Stichting Lezen en Schrijven.

www.lezenenschrijven.nl

April 2024 © Stichting Lezen en Schrijven

